

SLOVENSKI JADRAN

LETO I. ŠTEV. 7

Koper, petek 15. februarja 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

PISMO CENTRALNEGA KOMITEJA KPS za izboljšanje političnega dela partijskih organizacij Slovenije

Dne 26. in 27. januarja 1952 je zboroval VII. razširjeni plenum CK KPS. Razpravljal je o notranjepolitičnih vprašanjih v Sloveniji in o vlogi partijskih organizacij v razvijanju socialist. demokracije. Na podlagi poročila tovariša Bonisa Kraigherja se je razvila obširna in vsestranska diskusija, ki sta se je udeležila tudi tovariša Kardelj in Kidrič. V pismu vsem partijskim organizacijam v Sloveniji sumira politbiro CK KPS najvažnejše ugotovitve plenuma in daje temu primerna navodila.

I.

Narodi Jugoslavije so dosegli velike uspehe pri graditvi socializma tako v izvrševanju plana industrializacije in elektrifikacije, posebno pa v reorganizaciji gospodarstva v smislu prehoda od administrativnih metod vodstva k upravljanju gospodarstva po proizvajalcih samih preko delavskih svetov in upravnih odborov. V soglasju s tako družbeno-ekonomsko bazo je bila uspešna tudi borba za nadaljnje razvijanje socialistične demokracije in proti birokratizmu.

Zunanjepolitična aktivnost naše države in afirmacija Komunistične partije Jugoslavije v mednarodnem demokratičnem in socialističnem gibanju sta v zunanjem svetu močno utrdili politični položaj Jugoslavije in njen ugled. Visoko razvita patriotična zavest narodov Jugoslavije ter njihova odločnost v obrambi svoje neodvisnosti in suverenosti sta vsemu svetu zgled patriotizma in nova vzpodbuda v boju proti vojnim hujskacem. S tem je postala Titova Jugoslavija eden najmočnejših in najdoslednejših faktorjev miru na svetu. Z uspešnim razkrinkavanjem vodstva VKP(b) kot najhujšega vojnega hujskaca v današnjem času, kot izdajalca socializma, kot sovražnika vsake demokratične misli in akcije v svetu, zlasti pa v Sovjetski zvezi, se utrjuje v svetu vera v možnost uspešnega boja za mir in za socializem.

Take velike uspehe je bilo mogoče doseči zaradi visoke socialistične zavesti ljudskih množic, ki organizirane v svoji Ljudski fronti slede v težki borbi za zgraditev socializma izkušnemu vodstvu CK KPJ in tovarišu Titu. Člani Komunistične partije, partijske organizacije in komiteji so v letih obnov, v najtežjih letih izvrševanja petletnega plana, izpopolnjevanja ljudske oblasti, v letih srditega in zahrbtnega napada Informbiroja na našo Partijo in državo, s svojo pripravljenostjo in požrtvovalnostjo, s svojo predanostjo socializmu, bili v prvih vrstah in so zastavili vse svoje sile, da zagotovijo in razvijejo pridobitve, dosežene v narodnoosvobodilni vojni in ljudski revoluciji.

II.

Današnja faza za nadaljnje razvijanje socialistične demokracije nalaga partijskim organizacijam in vsem članom Komunistične partije nove naloge. Razni negativni pojavi pa kažejo, da nekatere partijske organizacije niso vselej dorasle tem nalogam, da se ne znajdejo dovolj v novih pogojih razrednega boja.

Ko smo začeli z energično borbo za socialistično demokracijo proti vsem zametkom in izrastkom birokratizma, ko smo z uvedbo delavskega upravljanja v gospodarstvu napravili do sedaj najrevolucionarnejši korak vsega modernega socialističnega gibanja, ko se na vseh področjih borimo za to, da bodo delovne množice čim popolneje in učinkoviteje upravljale proizvodnjo in vodile svojo socialistično državo — je CK KPJ predvidel in večkrat podčrtal nujnost največje politične aktivnosti komunistov in partijskih organizacij. Odločno je bilo poudarjeno, da partijska organizacija ne sme postati del državnega aparata in tudi ne samo izvrševalec dnevnih praktičnih nalog, marveč da morajo biti komunisti in vse partijske organizacije politični organizatorji in najaktivnejši borci na političnem, kulturnem in gospodarskem področju. Bili morajo organizatorji kontrole delovnega ljudstva nad svojimi organi upravljanja, borci za dviganje socialistične zavesti množic, za socialistične odnose v družbi.

Da bi naše partijske organizacije bile kos tej nalogi, pa je potrebno, da se stalno zavedajo naprednih sil, na katere se mora naslanjati naša borba za socializem, da pa tudi vedo, kje je sovražnik, da pozneje njegove metode borbe, ki so toliko zahrbtnejše in podležje, v kolikor težjem položaju se sovražnik nahaja. To nam posebno kažejo metode informbirojske petokolonske in špijonske borbe proti socializmu. Vsi sovražniki socializma od razbitih ostankov protiljudskih režimov, od razbitih ostankov kapitalistov, do klerikalne reakcije in kominformistične pete kolone, se v svoji borbi proti napredku in sreči delovnih ljudi naslanjajo danes na cerkev in religiozno zaostalost, na kulake in druge ostanke kapitalistične reakcije ter na maiomeščanske filistre. Značilna za malomeščanskega filistra, ki ga je razkrinkal ze Cankar, je njegova strahopetnost, njegov oportunizem in njegovo kapitulantištvo. Vedno se je skušal prisliniti na tisto stran, ki jo je smatral za močnejšo in si pri tem, kadar je bilo to mogoče, skušal oprati roke. Tako tudi danes pod vplivom sovražne propagande tolmači našo demokracijo, našo zunanjo politiko kot naš umik in zlasti tam, kjer so komunisti premalo ofenzivni in dosledni v svojem političnem delu, postaja trobilno socializmu tuje in sovražne miselnosti. To so pozicije, s katerih sovražnik danes poizkuša mobilizirati sile proti socializmu.

To so kaj slabe in bedne pozicije, katerim nasproti stoji strnjena množica delovnih ljudi, ki hočejo boljše živeti, ki so s socializmom povezani na življenje in smrt in ki so to že nešteto dokazali. Moč socialističnih sil je predvsem v delavskem razredu, v delavskih organizacijah, v sindikatih; daje v Osvobodilni fronti, v mladini, v združenih organizacijah na vasi in v ostalih množičnih organizacijah, v ljudskih odborih in sodstvu, v soli, v tisku, v radiu, filmu, v knjigi, v propagandi itd., v kolikor se komunisti in partijske organizacije z neprestano politično aktivnostjo s teh pozicij borijo za dviganje socialistične zavesti množic. Pri tem se morajo komunisti, partijske organizacije in vodstva nenehno zavedati, da je borba proti sovražniku borba za množice, od katerih ga je treba z neprestanim političnim delom na vseh področjih izolirati, mu s tem odvzeti vsako politično bazo in ga tako uničiti. Tako je naša Partija vedno delala in zmagovala. To je bila pot, po kateri je bilo mogoče začeti in zmagovito izvesti narodnoosvobodilno borbo in ljudsko revolucijo.

Mnoge partijske organizacije pa ne analizirajo dovolj politične situacije na svojem terenu. Zaposlene s praktičnim reševanjem dnevnih nalog niso še povsod našle svojega mesta v današnjih pogojih graditve socialistične demokracije. Zato podcenjujejo ali precenjujejo sovražnika in ga preganjajo zgolj z administrativnimi in birokratskimi metodami, premalo politično delajo med množicami, posebno pa zanemarjajo politično vzgojo proletariata.

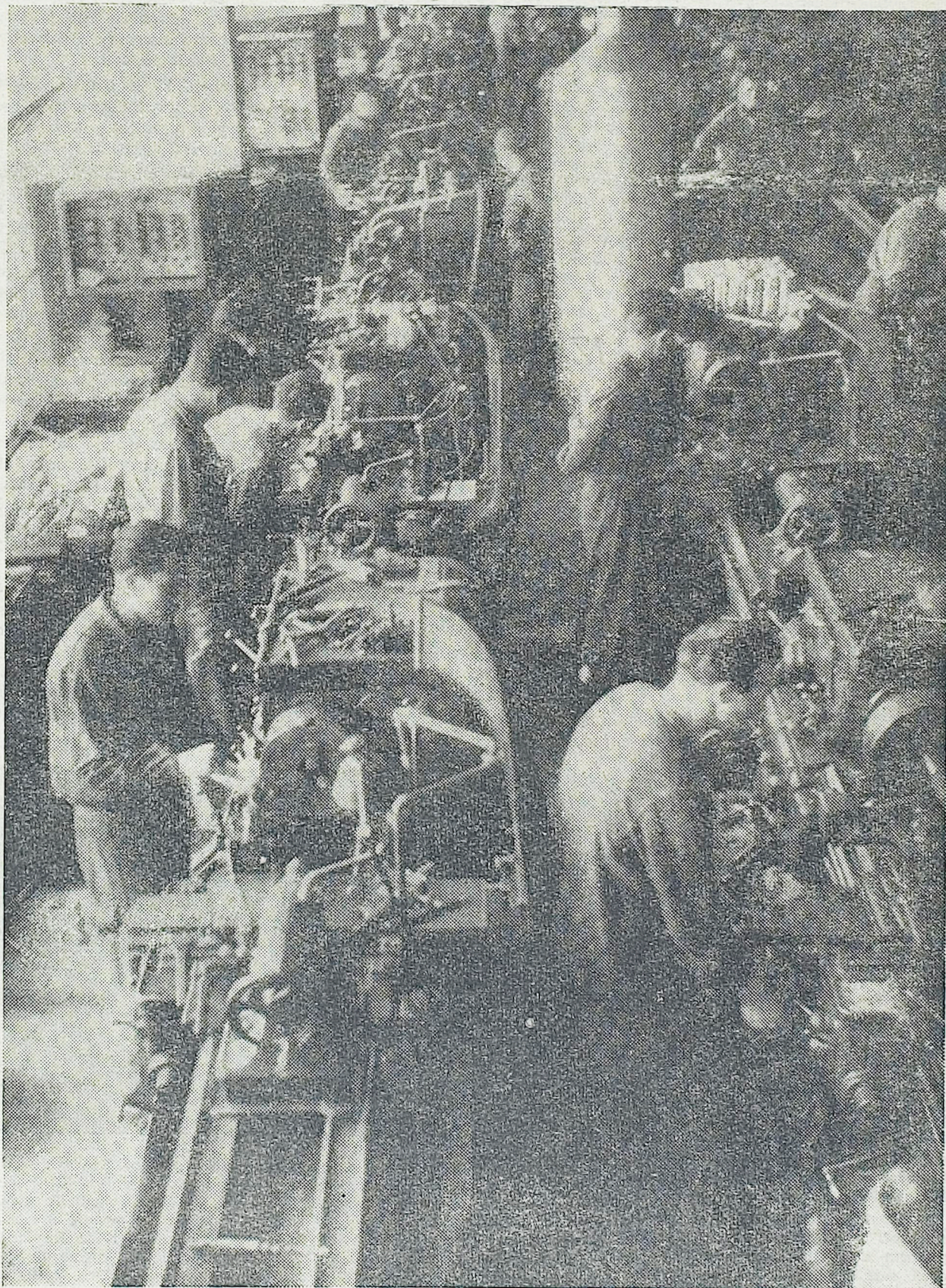
Zaradi slabega političnega dela partijskih organizacij se dogaja, da tolmačijo sovražniki naše ukrepe za razvijanje socialistične demokracije kot povratek na staro, oziroma celo na nekaj povsem anarhičnega in do te mere osvobodnega, da odpada vsakršna odgovornost posameznika do skupnosti. Takšna mišljenja često prodirajo med množice po raznih ljudeh, ki sami po sebi mogoče niti

niso sovražniki socializma, ki pa so se zmedli v času, ki zahteva idejno jasnost in revolucionarnost in povezanost z ljudskimi množicami. Tako se v našem tisku, v propagandi, v kulturi, v šolstvu in prosveti ter v našem gospodarskem aparatu pojavljajo ideje, ki so socializmu tuje in se pod krinko demokracije razpredajo vse mogoči preživelci in dekadentni individualistični in anarhistični »problemi« in teorije.

Socialistična demokracija je za delavski razred, za njegove zaveznike, za delovno ljudstvo, ne pa za sovražnike socializma in demokracije. Delavski razred, ki je v Sloveniji najštevilnejši, ki je dal in daje ogromen prispevek razvoju produktivnih sil in socialističnih odnosov, bi moral imeti večjo vlogo tudi v splošnih političnih in družbenih vprašanjih, s čimer bi bila kaj kmalu pometena malomeščanska in anarhična navlaka.

Prav tako so socializmu sovražna razna partikularistična in nacionalistična gesla, ki se ob vsakem aktiviziranju razrednega sovražnika pojavljajo v eni ali drugi obliki. Naše gospodarske težave skušajo izkoristiti za razširjanje šovinizma, za razbijanje bratstva in enotnosti narodov Jugoslavije. Niti teh razbijaških antijugoslovanskih koncepcij vodijo v bedne špijonske centre v Trstu in Ce-

(Nadaljevanje na 3. strani.)

Pesem dela

PISMO CENTRALNEGA KOMITEJA KPS

(Nadaljevanje s 1. strani).

lovcu, kjer v službi raznobarnih imperialističnih gospodarskih brodolomci starih protiljudskih režimov kujejo načrte, ki naj bi jih pripeljali zopet na stare pozicije. Sovnistični nacionalizem in partikularizem se ob diskusiji o družbenem planu pojavlja posebno tudi v našem gospodarskem aparatu, kjer posamezniki, ki se še niso otresli stare kapitalistične miselnosti, nasledajo sovražni propagandi. Taka antisocialistična in nacionalistična orientacija je tuja proletariatu kot nosilcu internacionalizma, kot nosilcu pravilnega reševanja nacionalnega vprašanja v Jugoslaviji. Najslabša je na napredne, socialistične sile delavskega razreda, je treba stalno in energično razbijati te ostanke malomeščanskega šovinizma, ki je nevaren pridobitvam narodov FLRJ, posebno v današnji fazi našega notranjega razvoja in v današnjih mednarodnih okoliščinah.

III.

Ugotovljene slabosti v partijskih organizacijah Slovenije in potreba, da se zagotovi pravilen in uspešen razvoj socialistične demokracije, zahtevajo, da izboljšamo politično delo partijskih organizacij, komitejev in vsakega posameznega člana Partije. Predvsem je treba okrepiti borbo za vpliv Komunistične partije na množice, na vsakega posameznega delovnega človeka in s tem dejansko najmočnejše udariti po poizkusih, s katerimi hoče sovražnik ovirati našo socialistično graditev. Pri tem je v Sloveniji zlasti važno, da delavski razred svojo napredno in revolucionarno vlogo, kakor jo že ima v gospodarstvu, v celoti uveljavlja tudi v organih oblasti, vsem družbeno-političnem in kulturno-prosvetnem življenju. Treba je stalno izboljševati delavski tisk, razvijati delavske kulturne organizacije in ustanove in na ta način med delavstvom pospeševati osvajanje marksistične ideologije, splošne izobrazbe in kulture. Na ta način bo delavski razred na vseh področjih laže izvajal svojo partijsko linijo in vodil ideološko borbo tako proti današnjim falzifikatorjem marksizma kakor proti srednjeveškemu mračnjastvu, ki ga skuša posebno v kmečkih množicah obrniti buržoazna reakcija z izkoriščanjem religioznih predsodkov.

V zvezi s tem je treba tudi v ljudski prosveti napraviti odločen preokret in množično razvijati kulturno dejavnost delavskih organizacij, sindikatov in društev. Ta dejavnost naj kvalitetno in kvantitetno vtisne pečat celotni ljudski prosveti. Omogoči naj, da bo gradila na bogatih tradicijah delavske kulturne dejavnosti socialističnih kulturnih društev in organizacij, od prvih iz Trstovlj, Maribora in Trsta, pa od Cankarja do najpovejših pojavov delavskega kulturnega udejstvovanja v zadnjih letih pred narodnoosvobodilno vojno, v času vojne in po njej.

Posebno važno je, da delovno ljudstvo tam, kjer se vzgaja novi rod bodočih graditeljev socializma in borcev za komunizem — v šolah, ne dopušta, da bi vzgojitelji vnašali v mladino duha premagane buržoazije oziroma malomeščanske zmede. Naša mladina mora že v šoli dobiti od svojih vzgojiteljev osnove marksističnega pogleda na svet, osnove nove, socialistične morale, morale družbe, ki ne pozna izkoriščanja človeka po človeku, ki odpira vsakemu delovnemu človeku vse možnosti, da se razvija kot svoboden, zavezan in smel državljani, ki ljubi svoj narod, ki ljubi in spoštuje vse narode.

Potrebna je odločnejša in vsestranska ter sistematična borba proti vsem poizkusom reakcionarnega klera in drugih ostankov klerikalizma in belogardizma, ki skušajo izkoriščati vero v reakcionarne namene. Tu je zlasti potrebna široka politična aktivizacija partijskih organizacij, ki naj s svojim vsakdanjim delom pojasnjujejo, da je treba jasno ločiti načelo svobode veroizpovedi od poizkusov zlorabljanja verskih čustev v klerikalne politične namene. V tem pogledu se je treba mnogo odločnejše in dosledneje boriti, hkrati pa je treba ostro obsoditi vse

poskuse provokiranja izpadov, ki lahko to borbo kompromitirajo in ustvarjajo videz, kakor da gre za preganjanje vere in posameznih verskih predstavnikov. Treba je odločno zavreči mišljenje, da je vprašanje borbe proti reakcionarnim ostankom preteklosti in proti klerikalizmu predvsem vprašanje administrativnih ukrepov posameznih državnih organov (Uprave državne varnosti itd.). To je predvsem vprašanje dosledne politike in borbe, ki ji namen osvoboditi ljudske množice srednjeveškega mračnjastva in bremena tistih privilegijev, ki so jih vladajoči razredi iz izkoriščevalskih razlogov dodeljevali cerkvi kot enemu najmočnejših čuvarjev reakcionarnih družbenih sistemov.

Posebno je treba posvetiti pozornost tudi boju proti poskusom reakcionarnih in špekulantskih protisocialističnih elementov, da bi se pod plaščem borbe za »demokracijo« oziroma pod drugimi gesli, kot na primer potrebe po strokovnjakih itd., polastili pozicij v organih oblasti, zlasti ob bližnjih volitvah v občinske odbore.

IV.

Da bi partijske organizacije in Komunisti bili sposobni razvijati tako široko politično dejavnost med množicami, je treba dvigniti njihovo revolucionarnost, njihovo budnost in ideološko trdnost ter okrepiti njihovo čvrsto zvezo z množicami.

Zlasti okrajni, občinski in mestni komiteji, pa tudi vsa druga partijska vodstva morajo vse bolj delovati kot čvrst kolektiv ter svoje delo graditi na osnovi politične analize naših sil in sil reakcije. Na taki analizi in na takih ugotovitvah naj si partijske organizacije naredijo plan bodočega dela in naj se pri tem osredotočijo na najvažnejše probleme.

Naša Partija mora v svojem vsakdanjem aktivnem delu med množicami čistiti svoje vrste vseh oportunističnih in karierističnih elementov ter informbirojskih agentov. Samo Partija, v kateri bo vsak član dejansko vreden spoštovanja množic, bo lahko izvršila svojo nalogo. Odprti partijski sestanki lahko mnogo pripomorejo, da bodo iz Partije odstranjeni tisti, ki vanjo ne spadajo, prav tako pa so lahko eno izmed važnih sredstev za krepitev zvez z množicami in za pomnožitev naših vrst z resničnimi borci za socializem.

Posebno pozornost je treba posvetiti stalni ideološki vzgoji partijskega članstva, ki je nujen pogoj dobrega dela med množicami, za končni obračun z ostanki religiozne in idealistične vzgoje preteklosti nekaterih članov Partije in nujen pogoj za budnost in borbo proti vdomrom malomeščanske miselnosti in informbirojske pete kolone.

Zaradi tega je treba tudi v kadrovske politiki gledati na to, da okrepimo z nekaterimi politično zrelejšimi kadri organe agitacije in propagande.

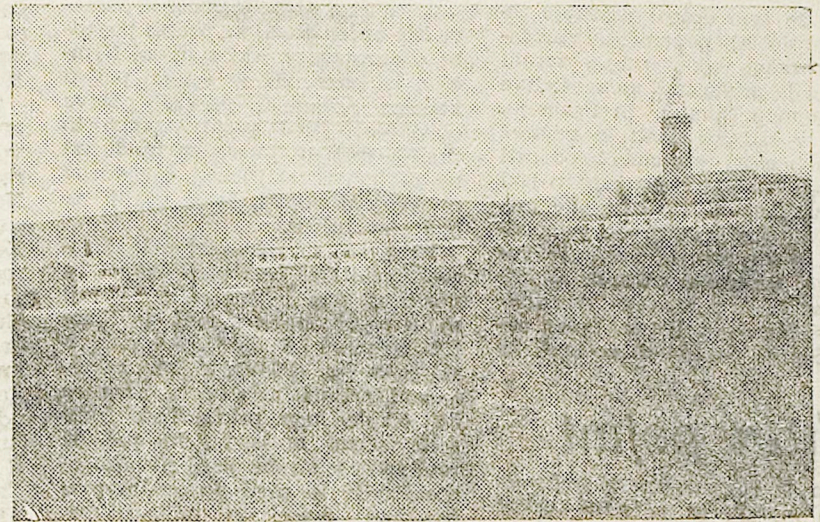
Za čim večji uspeh v tej borbi je treba odločno prenehati z birokratsko prakso nekaterih partijskih funkcionarjev in partijskih organizacij, ki mislijo, da je mogoče vse rešiti z odrejanjem in komandiranjem. Predvsem se je treba boriti za to, da bodo nameni in cilji naše politike v vsakem konkretnem primeru jasni komunistom, jasni vsem članom OF in vsem delovnim ljudem, ter pri tem tudi individualno pojasnjevati, tako da bodo organi oblasti v borbi proti vsem reakcionarnim pojavom in elementom v resnici samo izvrševalci ljudske volje na osnovi zakonov in predpisov socialistične države. Boj proti vsakršnemu birokratizmu, boj za močno, enotno, politično monolitno Partijo, v kateri so nameni, cilji in naloge naše politike resnično jasni vsem članom Partije, vsem komunistom, to naj bo naša osnovna naloga, to je osnovni pogoj, ki more zagotoviti nemoten razvoj socialističnih sil slovenskega naroda ter vseh ostalih narodov Jugoslavije.

CENTRALNI KOMITEJ
KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

»Zadruga je naša«

Prijazna istrska vasica Sv. Anton je ležala še v globokem snu, ko sem zavil proti hiši predsednika kmetijske zadruge. Narkazij Kavrenčič je bil že pokonci in je na mojo opombo, da je zgoden, dejal: »Saj veš, na občni zbor se pripravljamo, ki bo v prvih popoldanskih urah. Precej letanja zabava taka

lo opomogla. Sklenili so tudi, da bodo od lanskega čistega dobička porabili 105.000 din za dela pri zadrudnem domu. »Z zadrudnim vinogradom si bomo opomogli. Najprej bomo ustanovili ekonomijo, postopoma pa tudi kmečko delovno zadrugo,« je dejal na obnem zboru član zadruge tovariš Turk. »Naš

POGLED NA SV. ANTON

stvar: pripravljanje poročil, uređitev dvorane in še mnogo drugih stvari. Niti malo nisem podvomil, da bo Narkazij kos svojim nalogam, saj ima za seboj mnogo izkušenj z vodstvom zadrug. Najprej je bil predsednik v Pobegih, ko pa so marca predlanskim Antončani ustanovili svojo zadrugo, je bil vseskozi predsednik antonske zadruge.

Nekaj minut nato sva sedela v zadrudni pisarni v živahnem razgovoru. Kdo neki bi mogel bolje povedati o uspehih, pa tudi o težavah zadruge, saj se sami člani često obračajo k njemu z različnimi vprašanji in za vsakega najde dober svet. »Kaj bi ti dosti pravil o zadruzi,« je dejal Narkazij, »delo se navadno samo hvali. Antončani so bili sporazumni s tem, da jo ustanovimo in danes so razen šestih vsi njeni člani. Odpadla je skrb, kako bodo prodali svoje pridelke, kje nakupili umetna gnojila, orodje in sto drugih potrebščin.«

Na letošnjem občnem zboru so se dogovorili, da bodo kupili traktor z dvema plugoma. V kratkem nameravajo preorati nekdanje občinsko zemljišče in nasaditi okrog 50 tisoč lit. S tem si bo zadruga ze-

kraj je gospodarsko pasiven, noben kmet se ne preživlja na svojem posestvu. Za pot v socializem pa je potrebno, da smo gospodarsko močni.«

Med razgovorom s predsednikom je vstopila v sobo mlada ženska. Povedala je, da je prišla iz Cereja in nekako zmedeno dejala: »Prijazna sem knjižnica in izkaznico za izstop iz zadruge.« »Pa ste dobro premislili?« jo je vprašal predsednik. »Sem, saj se vse dobi na prost, od zadruge pa tako nimam nobenih krivitic.« »Kje pa boste odšli kupovati potrebščine? V Komun, Izoli ali Piranu?« »Slišala sem, da zadruge ne bo več.« »Seveda bo, toda samo za člane. Tako je sklenil upravni odbor na svoji zadnji seji.« »Meni so drugače povedali, da bo zadruga propadla in da moram pohiteti z izpisom. Če je tako, bom pa ostala.«

Taki ljudje, ki nasledajo zlobnim jezikom, so pri Sv. Antonu zelo redki. Vsi bedni poizkusi razbijanja zadruge so že v krali zatrti. Tudi zadnji občni zbor zadrudnikov pri Sv. Antonu je to potrdil. Člani so namreč odločno odgovorili: »Zadruga je naša in nihče ne bo preprečil njenega napredka.«

Svet proizvajalcev nova ustanova ljudskih odborov

Predlog splošnega zakona o ljudskih odborih, ki ga bo vlada FLRJ predložila Ljudski skupščini FLRJ v razpravo in odobritev, obsega pomembno novost, da se v sestavi ljudskih odborov organizira posebna nova ustava: svet proizvajalcev.

V svet proizvajalcev bodo poslali svoje predstavnike industrijski, rudarski, prevozniki in drugi delavci, delavci socialističnega kmetijstva, drugi iz delovnih zadrug, posamični delovni kmetje preko splošne kmetijske zadruge, obrtniški delavci itd. Vsi ti bodo v svetih proizvajalcev zastopani v sorazmerju udeležbe temeljnih proizvajalnih vej v splošnem družbenem proizvodstvu.

Svet proizvajalcev v sestavi ljudskih odborov je nadaljnja naravna stopnja razvoja organizacijskega sistema socialistične demokracije, kateremu temelj je položen z uvedbo delavskih svetov. V smislu Marksovih besed predstavlja svet proizvajalcev v sestavi ljudskih odborov bo okrepil neposreden vpliv proizvajalcev, še posebej vpliv delavskega razreda, na državno upravo na vseh njenih stopnjah in sploh na celotno naše javno življenje.

Svet proizvajalcev bo enakopravno s skupščino ljudskih odborov odločeval o vseh gospodarskih vprašanjih, v katerih se odloča o razdelitvi in uporabi presežnega dela. Izven tega okvira bo skupščina ljudskega odbora samostojno sprejemala odločbe. Na drugi strani pa bo svet proizvajalcev lahko samostojno opravljal določene funkcije družbene kontrole nad gospodarskim

delovanjem posameznih podjetij, ki bodo svetom dodeljena z zakonom.

Ce se v kakšnem vprašanju svet proizvajalcev in skupščina ljudskega odbora ne moreta zediniti, predlog zakona o ljudskih odborih predvideva najprej določen postopek v samem ljudskem odboru (skupna seja) in pomovno glasovanje. Ce se na ta način ne doseže sporazum, odloči posebna komisija republiške ljudske skupščine.

Predsednik Sveta za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti vlade FLRJ tov. Edvard Kardelj, ki je dal navedena pojasnila o predlogu splošnega zakona o ljudskih odborih uredništva »Borba«, je pripomnil, da bo treba ustanovo sveta proizvajalcev, kolikor bo v načelu osvojena za ljudske odbore, prenesti tudi v sistem zvezne in republiške vrhovne ljudske oblasti. Z uvajanjem sveta proizvajalcev bo popravljen eden najvažnejših korakov naprej v razvoju organizacijskega sistema naše socialistične demokracije. To bo najupešnejše sredstvo, da se zagotovi stalen napredek k višjim socialističnim oblikam. Uvajanje sveta proizvajalcev bo okrepilo iniciativo delovnih ljudi, vzkladajoč skupne in individualne koristi. Obenem se bodo s tem onemogočili pojavi birokratične vladavine, katerim vedno sledijo mrtvilo, dušenje iniciative in oživljanje raznih ostankov preteklosti.

Največja transformatorska postaja v naši državi. V Rakitju pri Zagrebu bo v kratkem dograjena največja transformatorska postaja v naši državi. V njej se bodo stikali vsi daljnovođi elektrarn Slovenije in Hrvaške.

Po domovini

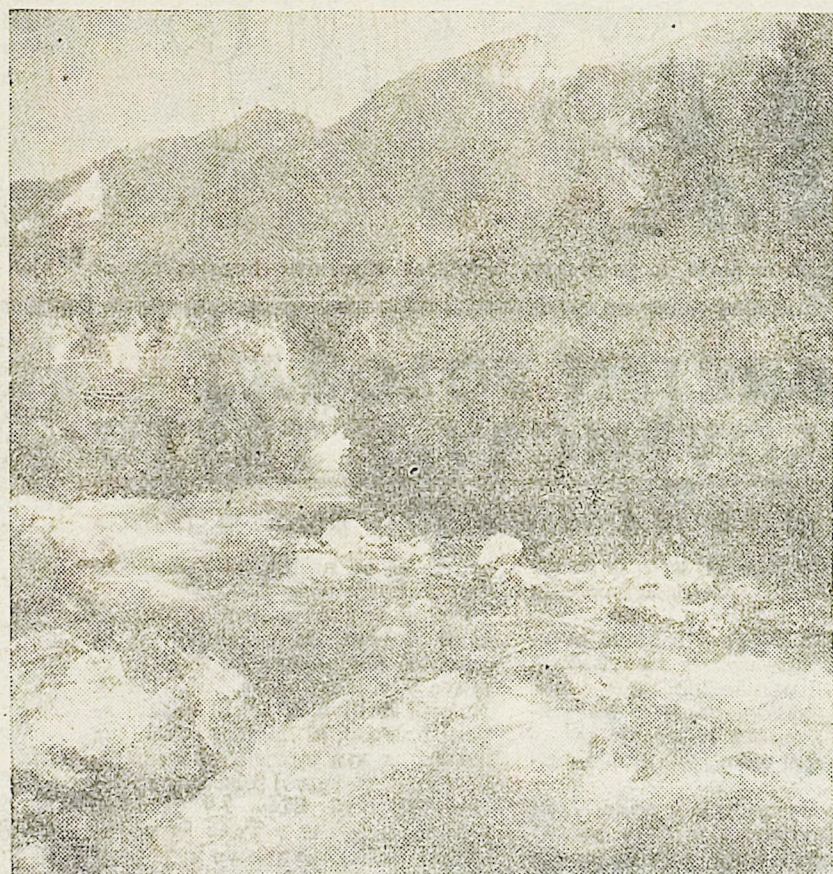
Nova ležišča rud v Hrvatski. Strokovnjaki Zavoda za geološka raziskovanja so preteklo leto odkrili nova ležišča rud pri Bešliću in Lebljaku. Ugotovili so, da so na teh področjih večje količine železa in bakra, ki ne zastajajo za rudo naših najboljših rudnikov. Geološki strokovnjaki prav tako raziskujejo rezerve premoga in rudniku Raša in terene v Dalmaciji ter Crnogorskem Primorju, kjer obstajajo možnosti za vrtanje nafte.

Novi traktorji v Bosni in Hercegovini. V začetku februarja je prišlo v epikotlo približno 70 traktorjev iz Anglije, ki so namenjeni kmečkim delovnim zadrugam in državnim kmetijskim posevkom v Bosni in Hercegovini. Da aprila bo prišlo še 50 traktorjev iz Francije in 10 iz Italije.

Slovenska obutev na inozemskih trgih. Slovenska industrija obutve je lani zelo dobro plasirala svoje izdelke na inozemskih tržiščih. Tako je tovarna posebnih športnih čevljev v Zireh ugodno plasirala svoje izdelke v skandinavskih državah, središčih smučarskega sporta. V Finski so prodali okrog 1000 parov kvalitetnih gozeric, sedaj pa pripravljajo novo pošiljko. V manjših količinah bosta svoje izdelke izvažala tovarna »Obutev« iz Kranja in delavnica »Zvezda« iz Ljubljane. Tovarna »Obutev« je lani izdelala okrog sto različnih modelov. Za njene čevlje se zanimajo zlasti v Južni Ameriki, v Turčiji in v Grčiji.

Rekord v izdelavi cigaret. Stroj za izdelavo cigaret »Blizna« v tobačni tovarni v Nišu je v osmih urah izdelal 860.000 komadov cigaret. Po poročilih, perspektivah in strokovni literaturi, s katero razpolaga konstruk-

cijski urad tovarne, so najpopolnejši inozemski stroji do sedaj dosegli največjo proizvodnjo 600.000 cigaret v 8 urah. Stroj »Blizna« sta konstruirala dva nameščena niške tobačne tovarne. Delala sta na stroju polni dve leti.

SOTESKA SAVE PRI MEDVODAH, PREDNO SO ZAJEZILI VODO
ZA GRADNJO VELIKE HIDROCENTRALE

Težave pri organiziranju evropske vojske

Preko 40.000 Hrvatov pod Kominformističnem terorjem

V zadnjem času je bilo opaziti v prestolnicah Zapadne Evrope živahno diplomatsko dejavnost v zvezi z nameravano ustanovitvijo močne evropske obrambe skupnosti, to je vojske, ki bi bila kos vsaki morebitni agresiji.

Pogajanja o evropski vojski se vlečejo že zelo dolgo: največje težave je doslej povzročilo vprašanje nemškega sodelovanja, zaradi katerega je prišlo tudi do zaostritve odnosov med Nemčijo in Francijo.

Prav v zadnjih dneh je namreč zapadno-nemški parlament odobril udeležbo Nemčije v evropski vojski pod pogojem, da zapadne sile priznajo Nemčiji pravico do samoodločanja in stvarih, ki se tičejo vojaških ali strateških ukrepov atlantskega pakta in njegovega vrhovnega vojaškega poveljstva. Poleg tega je bonški parlament postavil še

druge pogoje, ki niso nič manj nevspečni zapadnim silam. Zahteval je izpustitev nemških vojnih zločincev, vzpostavitev političnih svobod in v Posarju, zlasti pa to, da se ne smejo povečati v Nemčiji obveznosti in davki in pa da preneha okupacija Nemčije.

Cetudi zapad ne tolmači te zahteve kot nujen pogoj za podpis pogodbe o evropski vojski s strani Nemčije, je jasno, da je s temi pogoji kancler Adenauer prevzel gotove obveznosti pred svojo stranko in pred nemškimi ljudstvom in da ne bo parlament ratificiral dogovorov o evropski vojski, če ti pogoji ne bodo izpolnjeni.

Te stvari so zelo razburile francoske politične in vladne kroge. Z naslednjim dan je francoski zunanji minister Shumann izjavil, da Nemčija ne more biti sprejeta v Atlantski pakt, ker država, ki ima kakršne koli teritorialne zahteve, ne more biti članica tega pakta. Toda francoski odpor ni le v tem, pač pa predvsem v strahu pred nemško oborožitvijo in pred ponovnim preporodom nemškega militarizma.

Stari pojmi

Teško je razpravljati z iredentisti. Ne morejo se načuditi, zakaj uživa ta beseda tako slab glas po svetu, zlasti še pri sosedih. Saj vendar ta iredentizem ni še nikdar naredil nič hudega. Je čista italijanska cvetka, izliv pravega patriotizma, ki se je boril samo za duhoviti sredstvi za zedinjenje svojega naroda. Zagledati se je treba samo v Oberdanka, svetel simbol tega mističnega patriotizma, ki je nesebično in nekrvavo položil svoje mlado življenje na oltar italijanske domovine. Ubogi Oberdank ima torej v tej iredentistični veri položaj pravega Kristusa. Razlika med njima je le kvantitativna. Eden je s svojo smrtjo odrešil svet, drugi pa le mater Italijo. Nočemo se spuščati v polemiko o svetnikih in tudi iredentizmu privoščimo njegovega, čeprav je bil njegov svetnik sin slovenske matere in nemškega očeta in s tem kaj neprikladen za srbe, ki so mu jih dodelili. Toda pota tega sveta so čudna in to velja tudi za ranjkega Oberdanka. Vere pač morajo imeti svoje svetnike in čudeže, sicer miso prepričevalne. Le mera, ki jo iredentizem pri tem uporablja, se nam zdi nekoliko dvojna. Medtem ko si je ta Oberdank, ki je nameraval združiti Italijo z odstranitvijo avstrijskega cesarja, pridobil najčastnejše mesto med mučniki in svetniki iredente, je Princip, ki je žrtvoval svoje mlado življenje za združitev Jugoslovancev, za iste evangeliste navaden prekucuh in razbojnik.

Poleg tega so baje ti iredentisti strašni poborniki zakonitosti. Posebno pa so specialisti za mednarodne pogodbe, na katerih bi po njih mnenju moral sloneti ves svetovni pravni red. Tako so skovali londonski pakt kot vzor mednarodne pravičnosti. Kaj se ima pravzaprav Jugoslavija pritoževati, če so si tedaj zagovarjali proti njej strateško mejo? Po isti pravici so dobili tudi Dalmacijo. V svoji širokogrudnosti so pa Dalmacijo zaradi dobre sosesčine pustili Jugoslovanom. Prav po nepotrebnem, ker ne poznamo hvalnosti. Zakaj so se pravzaprav borili? In kaj ti Jugoslovani sploh toliko govorijo! Saj niso ničesar izgubili. Kar je iredentizem v prvi vojni dobil, je vzel Avstriji, Jugoslavija pa sploh ni bila prizadeta. Se bolj čudno je s Trstom. Tega so zavzeli kot italijansko ozemlje vrnilo Italiji z znamenito turinško izjavo. Vse, kar zahtevajo, je tako utemeljeno, da ne trpi nikakega ugovora, če začnemo z londonsko pogodbo pa preko Rapalla do tridelne izjave. Taka je miselnost te krotke iredente in tako sedaj na široko modruje. Toda tako pridiga le svojim vernikom. Drugod je namreč malo takih, ki bodo verjeli njihovim resnicam, saj ni nobena tajnost dejstvo, da sta Grazioli in Robotti iredentistično vero širila z ognjem in mečem. Naravne meje se tudi ne potrebujejo več, saj je na Vzhodu miroljubna Jugoslavija, ki bo celo iredentiste pustila večno pri miru. Iredenta nima torej onega miroljubnega značaja, ki bi ji radi dali tržaški šovinisti. Kaže neprikrito težnjo, da bi si italijanski imperializem za vsako ceno prilastil nekaj tujega. Navadno so taki podvig zvezani z nasilstvom, proti kateremu se je vsaka država dolžna z vsemi sredstvi braniti. Zato ni prav nič čudno, če iredento imenujemo pri nas z drugo besedo tatvina in rop.

Brez hujskanja ne gre

Medtem ko je odnos med avstrijsko socialistično stranko na Koroškem in Slovenci znosen, se v avstrijski ljudski stranki, ki je s socialistično v koaliciji, nikakor ne morejo sprijazniti z dejstvom, da je treba z narodnostnim zatiranjem in gospodarskim zapostavljanjem Slovencev enkrat za vselej prenehati. To jasno dokazuje tudi dejstvo, da so na zadnjem strankinem deželnem zborovanju izvolili za podpredsednika prošulega vojnega zločinca nacističnega Steinhilberja, veleposelnika iz Miklavčevega.

Takim tendencam so podobne tudi misli celovškega radia, v katerih smo že pred nedavnim lahko slišali mesramne napade na Koroške Slovence in Slovence sploh, prav tako pa tudi napade na vladne kroge LR Slovenije. Koroške slovenske organizacije so na tako izzivanje krepko odgovorile v svojem tisku in vložile pritožbo tudi pri okupacijskih oblasteh.

Ce sodimo po molku vročokrvnih izživčev, je ta ukrep vplival na odgovorne osebnosti, od katerih pričakujejo svobodoljubni Koroški Slovenci, da jim bodo omogočile uporabo radia za kulturne namene.

Danes bo pogreb angleškega kralja Jurija VI.

Pogreb angleškega kralja Jurija VI., ki je umrl 6. t. m., bo danes 15. februarja. Tmuplo pokojnega vladarja so prinesli v ponedeljek iz njegovega posestva v Sandringhamu v westminstrsko palačo v London. V torek, sredo in četrtek je izkazala pokojnemu kralju poslednjo čast velika množica ljudi.

Pogreba Jurija VI. se bo udeležila tudi jugoslovanska delegacija, ki je že prispela v London. Delegacija vodi predsednik Prezidijske Ljudske skupščine FLRJ dr. Ivan Ribar, člani pa so: jugoslovanski veleposlanec v Londonu dr. Jože Brilej, general-polkovnik Peko Dapčević in opolnomočeni minister v zunanjem ministrstvu dr. Smoldlaka.

(Konec)

Kakšno diskriminacijo izvajajo nad Slovenci v Trstu na prosvetnem področju lahko ugotovimo iz protesta, ki so ga slovenski prosvetni delavci poslali Zavezniški vojaški upravi. Tu piše med drugim:

»Italijanski šovinistični in imperialistični krogi so v zadnjih 80-tih letih uprabljali italijansko šolo le kot sredstvo za potujčevanje Slovencev. Po padcu fašizma je bilo jasno vsem, da je nasilje nad tržaškimi Slovenci označeno kot nedemokratsko in nasproti človeškim pravicam. Toda ta praksa se nadaljuje tudi sedaj, v novih razmerah. Zavrača se slovenska, obenem pa podpira italijanska šola. Tega ne omogoča le organizacija šolske uprave, ampak tudi prosvetni odsek zavezniške vojaške uprave. Ta je zaupana zastopnikom tistih tržaških krogov, ki so bili desetletja nosilci raznarodovalnih tendenc. Ze v sestavi šolske uprave opazamo zapo-

stavljanje slovenske šole. Iz te sestave izvirajo vse diskriminacije slovenskega šolstva. Zato je naša prva zahteva organizacija šolske uprave na tržaškem ozemlju. Slovenska šola mora dobiti popolno enakopravnost z italijansko šolo, izenačiti se morajo pravice slovenskih učiteljev z italijanskimi.

Končno ugotavljajo v protestu, da je zapostavljanje slovenskega šolstva tudi v dodeljevanju šolskih prostorov Slovincem, saj se ti popolnoma neprimerni. Slovincem v Trstu ne dovoljujejo ustanoviti otroške vrte, ker hočejo

BAHANJE

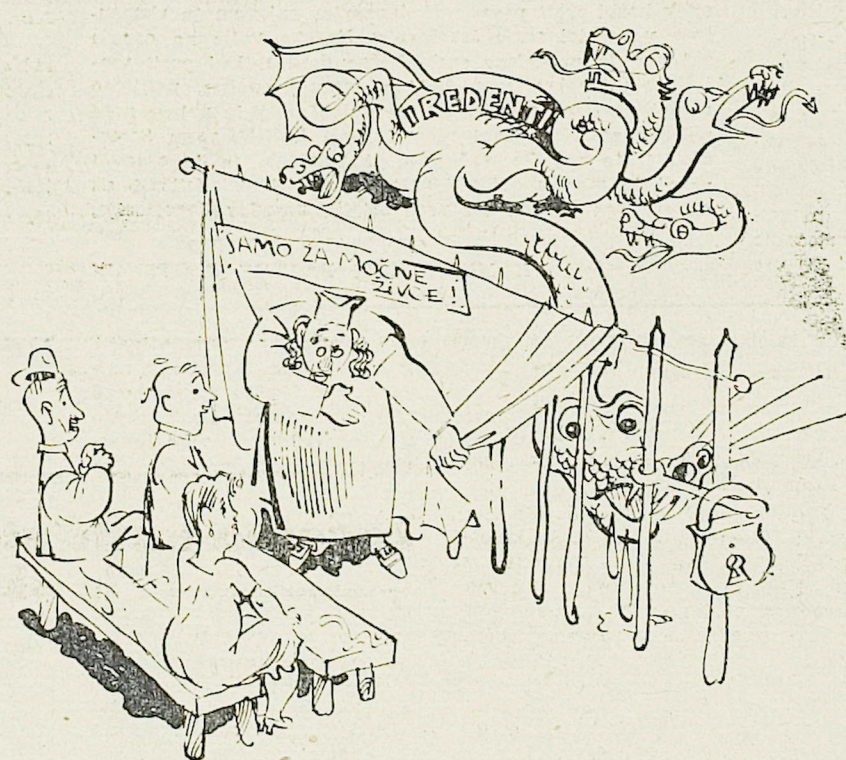
»Naš angleški otok je najgostejše naseljen v Evropi. Tudi naše železniško omrežje je med najgostejšimi na svetu.«

»To ni nič, tudi pri nas v Trstu smo gosto naseljeni. Kar se pa tiče železnice imamo svetovni rekord.«

»Pha, tistih par kilometrov železnice, sploh ni vredno omenbe.«

»Imamo pa zato 3000 železničarjev!«

Cirkus v Lucci

»Evo, gospoda moja, to pa je sam krvoločni slovenski imperializem!«

PODREJEN POLOŽAJ SLOVENCEV V TRSTU

Po knjigi Ive Mihovilevića »Trst problem dana«

stavljanje slovenske šole. Iz te sestave izvirajo vse diskriminacije slovenskega šolstva.

Zato je naša prva zahteva organizacija šolske uprave na tržaškem ozemlju. Slovenska šola mora dobiti popolno enakopravnost z italijansko šolo, izenačiti se morajo pravice slovenskih učiteljev z italijanskimi.

Končno ugotavljajo v protestu, da je zapostavljanje slovenskega šolstva tudi v dodeljevanju šolskih prostorov Slovincem, saj se ti popolnoma neprimerni.

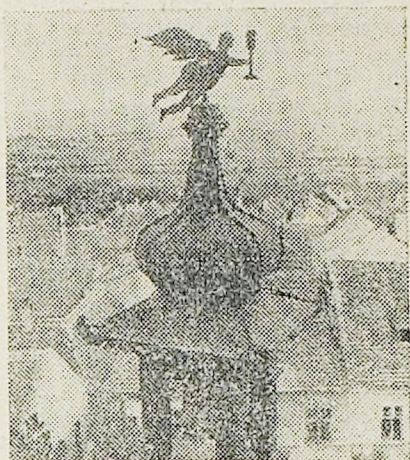
Slovincem v Trstu ne dovoljujejo ustanoviti otroške vrte, ker hočejo

Na vzhodu Avstrije, prav ob madžarski meji, se razprostira slikovita pokrajina Gradišče. Del tega ozemlja je danes izpostavljen preganjanju in nasilstvu madžarske in ruske tajne policije. Prebivalstvo večjega dela Gradišča, ki je bilo leta 1921 priključeno Avstriji, pa tvori samostojno deželo, a tudi ječi pod samovoljnostjo zasedbenih vojaških enot.

To ozemlje je za nas Jugoslovane zanimivo predvsem zato, ker živi na njem v večjih ali manjših skupinah čez 40.000 gradiščanskih Hrvatov. Prebivalstvo Gradišča je zelo pisano. Po podatkih ljudskega štetja leta 1934 je od 300.000 prebivalcev 80% avstrijske, 13,5% hrvatske in 3,5% madžarske narodnosti. Največ Hrvatov živi v okrajih Gornja Pulja, Zelezno in še nekaterih, kjer prevladujejo z 80% večine.

Ker predstavljajo samoten otok slovanstva, obdan od treh strani z Germani, s četrti pa z Madžari, ker so se kljub visoki razviti nacionalni zavesti omejili zgolj na kulturno dejavnost in ker svojih težej ne izražajo v obliki političnih zahtev, ki bi se zdele avstrijskemu vladajočemu razredu »nevarne«, žive gradiščanski Hrvati v Avstriji pod drugačnimi, ugodnejšimi kulturnimi in gospodarskimi pogoji kot n. pr. Slovenci na Koroškem. Glede politične opredeljenosti prevladuje na severnem bolj industrijskem delu Gradišča vpliv avstrijske socialistične stranke, na ostalem, kmetijskem predelu pa vpliv avstrijske ljudske stranke. Iz vrst Gradiščanskih Hrvatov izvira precej predstavnikov tudi v organih državne uprave, tako n. pr. deželni glavar dr. Karal ter socialistični narodni poslanec Rebek.

Glede jezikovnih pravic nimajo posebnih težav. Bogate kulturne tradicije in kulturno-prosvetna dejavnost Hrvatov prihaja do izraza

Zelezna

predvsem v okviru prosvetnih, glasbenih in drugih kulturnih društev. Omeniti je treba zlasti delo »Hrvatskega kulturnega društva«, ki je bilo osnovano že leta 1929. Vendar je tudi v tem pogledu opaziti nazadovanje. Do začetka druge svetovne vojne je bilo v hrvatskih predelih Gradišča mnogo pevskih društev in tamburaških zborov, ki so gojili hrvatsko narodno glasbo. Danes je teh društev že mnogo manj.

V krajih s hrvaško narodnostno manjšino je tudi večje število dvojezičnih šol, na katerih poučujejo hrvatski učitelji. Hrvatsko prebivalstvo Gradišča je dobilo svoj prvi list v materinem jeziku šele leta 1909. To je bil dnevnik, ki je izhajal v Rabi do leta 1920. Po priključitvi večjega dela Gradišča k Avstriji je list izgubil večino svojih bralcev, tako da na madžarskem ozemlju, kjer so že od nekdaj skušali iztržiti preostanke porabskih Slovencev, ni bilo težko doseči ukinitve lista.

Pozneje sta izhajala za Hrvate na Dunaju tiskani list »Hrvatske novine« in tednik »Naš glas«, ki je v glavnem zastopal socialistično smer. Le-tega je ukinil Dolfusov klerofašizem. »Hrvatske novine« pa nacistični teror leta 1938. Po vojni je »Hrvatsko nakladno društvo« pričelo izdajati »Naš tednik«, ki se bori za ohranitev hrvaških narodnih običajev in kulture.

V hrvaškem jeziku izhajajo še »Naše novine«, ki ga izdajajo v madžarskem delu Gradišča madžarski kominformci, da bi pridobili Hrvate za »svobodo« moskovskega kova. Po tolikem teroriziranju, plenjenju in teptanju slehernih človečanskih pravic nihče na Gradiščanskem, v sovjetski okupacijski coni Avstrije in na teritoriji Madžarske ne potrebuje nobenih pojasnil in nobene informbirojevske teorije več. Po vsem Gradiščanskem tudi po najmanjših zaselkih, so razporejene ruske čete v jakosti 20—30 mož, ki bi naj skrbeli za varnost avstrijsko-madžarske in avstrijske cone. Prebivalstvo ni nikjer varno pred samovoljnostjo vojakov, ki vzgojeni v slepi pokorščini do nadrejenih, izpolnjujejo njihove ukaze in ne izbirajo sredstev za čuvanje »mira« kremeljskega kova, t. j. teroriziranje miroljubnega prebivalstva.

značaj. Ti zakoni v Trstu še danes veljajo.

Slovenci so v Trstu in v okolici zapostavljeni tudi v gospodarsko-socialnem pogledu. Prepričani so na milost in nemilost nasilju ekstremnih aneksijskih elementov. Leta 1950 so ti elementi vandalsko uničili obrtški vrtec v Nabrežini, metali bombe na sedež »Osvobodilne fronte«, napadli so večkrat tiskarno, kjer se tiska glasilo Slovencev »Primorski dnevnik«, nato so napadli upravo Slovenskega gledališča in nadaljevali s podobnimi primeri nasilja.

Vse to je rezultat splošnega stanja in izvajanja diskriminacijske politike. Na ta način se krši mirovna pogodba, čeprav vrši to delo le manjšina šovinističnih Italijanov, ki se je polastila položajev in vpliva na Zavezniško upravo ter teži za priključitvijo Trsta k Italiji. Takšno politiko pa obsoja večina prebivalstva v Trstu.

Našim kmetovalcem v premislek

V današnji številki »Jadrana« prinašamo razpis nagrad za dvig sadjarstva, vinogradništva, živinoreje in graditev gnojšč. Lepi zneski denarja so v obliki nagrad nakazani vsaki posamezni kmetijski panogi v Istrskem okrožju. Denarne nagrade pa niso same sebi namen.

Naše kmetijstvo je v prvi svetovni vojni precej zaostalo. Tudi povojne razmere niso dovoljno vplivale na kmetijstvo. Ljudska oblast je vedno stremela za tem, da se kmetijstvu daje isto važnost, ki jo mora imeti. Vsak trud oblasti pa bo zaman, če ne bo sodelovanja med ljudstvom in oblastjo. Izvršni odbor istrskega okrožja je za letošnje leto razpisal nagrade v skupni vrednosti nad 3 milijone in pol dinarjev. Nihče ne bi pomislil o našem kmetu, da bo delal le iz

špekulativnih namenov. Saj sami dobro vemo, da npramo obnavljati naše vinograde in sadovnjake. V nasprotnem primeru bodo naši glavni in donosni viri narodnih dohodkov tako opešali, da bomo prišli ob ime in premoženje. Živinoreja je stebel kmetijstva. Slabe letine in malo skrbi pri izbiri najboljših krav in bikov za razplod nas bi pripeljale na napačno pota. Hlevski gnoj je »kralj« gnojil. Od njega zavisi količina in kvaliteta pridelka. Brez živine ni gnojja, brez gnojja ni pridelkov, brez pridelkov kmet ne more živeti. Vse je med seboj povezano. Stremeti moramo za tem, da se stanje našega kmetijstva izboljša. Prepričani smo, da bodo naše obdelovalne zadruge ter vsi napredni kmetje istrskega okrožja pravilno ocenili namen nagrad. Vsi moramo stremeti za tem, da se posadi čim-

več sadnih dreves. Novi vinogradi morajo nadomestiti stare. Vsak napreden kmet mora gledati, da bo imel v hlevu najlepšo živino. Graditev gnojšč mora postati obvezna za vsako zadruzo in kmečko poselstvo. Na pravilno zgrajenih gnojščih bomo pridelovali hlevski gnoj, ki bo imel večjo hranilno vrednost od dosedanjega. Naše njive ne obrodijo, ker niso pognojene z hlevskim gnojem. Nobeno umetno gnojilo ne pride do veljave, če zemlji primanjkuje humusa. Če bo hlevski gnoj pravilno shranjen, bo pridobil na hranilni vrednosti.

Nagrade so razpisane. Rok tekmovanja je kratek. Cesar nismo mogli storiti v preteklosti, to moramo nadomestiti sedaj. Vsak se mora potruditi in vložiti vse sile, da bo njegov vinograd lepši in boljši od sosedovega. Na konkurnem sejmu priznana junica, bik ali krava, naj bo pomos lastniku in njegovim vasi. Gnojšče naj postane v resnici ogledalo kmetije in zadruge. Najboljši bodo nagrajeni. Nagrade zmagovalec tekmovanja bodo priznanje večjemu trudu, ki so ga vložili na poti napredka in lepše bodočnosti našega naroda.

Dr. J.

Razpis nagrad za dvig vinogradništva, sadjarstva, živinoreje in gnojnih jam v Istrskem okrožju

Na predlog Zavoda za pospeševanje gospodarskega razpisuje Izvršni odbor IOLO v letu 1952 nagrade v skupnem znesku 3.588.000 dinarjev.

Pri nagrajevanju so upoštevane kmetijske panoge okrožja in sicer:

1. za obnovo vinogradov je razpisanih 79 nagrad din v skupni vrednosti 1.145.000

2. za obnovo sadovnjakov 60 nagrad v sk. vredn. 610.000
3. za obnovo oljčnih nasadov 30 nagrad, sk. vr. 100.000
4. za dvig živinoreje 172 nagrad v skupni vrednosti 643.000
5. za gnojne jame in pripravo komposta 104 nagrade in doprinosi za nabavo materiala 1.791.000

Krmilna pesa

Problem prehrane goveje živine in prašičev s sočno krmno je pri nas v zimskem času še vedno peče. Ni treba poudarjati, da za prehrano goveje živine, posebno krav mlekaric, ne zadostujejo le seno in slama ter močna krmila. Žival potrebuje hrane, ki vsebuje zraven hranilnih snovi večjo količino vegetacijske (rastlinske) vode. Danes si ne moremo zamisliti naprednega živinorejca, ki ne bi imel v zimskem času, ko primanjkuje sočne krmne, na zalogi nekaj pese, repe, korenja ali insilirane krmne. Brez te krmne, ki se poklada dnevno živini poleg dobrega sena, ne bi napredni živinorejci mogli doseči pri kravah do 5 in še več tisoč litrov mleka letno.

Od vseh sočnih krmil zavzema pri nas prvo mesto krmilna pesa. Na žalost se tega še ne zavedajo vsi kmetje. Na gospodarskih razstavah v Kopru smo videli, da ta kulturna rastlina pri nas zelo dobro uspeva. Ni preveč izbirčna glede terena. Seveda ji škoduje suša, vendar jo lahko gojimo na njivah, ki jim ne primanjkuje vlage. Z racionalno obdelavo zemlje in obilnim gnojenjem z organskimi gnojili lahko znižamo vpliv suše na minimum. Krmilna pesa je treba med časom razvoja večkrat opleti in okopati. Zemljišče mora biti pravočasno globoko preorano. Krmilna pesa se naglo razvija. Njena vegetativna perioda je kratka in zato mora dobiti v zemlji vse potrebne hranilne snovi v obliki, da jih rastlina takoj izkoristi. Najboljše gnojilo je zrel hlev-

ski gnoj, ki ga plitvo podorjemo. Od umetnih gnojil pride v poštev superfosfat, kalijeva sol in amonsulfat. Poleg hlevskega gnojja pa moramo uporabljati tudi umetna gnojila. Na 1000 m² površine uporabimo 40 kg superfosfata, 20 kg kalijeve soli in 15 kg amonsulfata.

Krmilno peso lahko sejemo ali presadimo. Sadev po celotni površini je najmanj priporočljiva. Oddaljenost med vstani ne sme biti manjša od 45 cm, razdalja med kupčki mora biti najmanj 25 cm. Seme ne sme priti v zemljo globlje od 3 cm. Ker je seme pese raskavo in se ga ne oprime zemlja, je najbolje, da po setvi njivo povajamo z lesenim valjarjem, toda le, če je gornja plast zemlje suha. Ko se sadike dobro razvijejo, moramo posevke razredčiti.

Nekateri kmetje imajo navado, da pesi med razvojem odvrzamejo listje. To je slaba navada. Rastlina brez listja ne more živeti. Listje pomeni rastlini želedec in pljuča.

Poznamo več vrst krmilne pese. Pri nas lahko priporočamo na podlagi večletnih izkušenj vrste: Mammoth in Eckendorf.

Peso sejemo v mesecu aprilu in maju. Glede količine naši kmetje pretiravajo. Na 1 ha površine se pri nas uporablja 10 in še več kilogramov semena. Če upoštevamo, da iz enega kg zdravega semena vzklji približno 70.000 rastlin, bi nam moralo zadostovati za 1 ha površine 3 kg semena. Torej sadimo peso pravilno in ne razmetujemo brez potrebe denarja!

dijaki četnega letnika tolminskega učiteljskega ter 6 kmečkih mladincev.

Tečaj je bil v dijaškem domu »Petra Skalarja« v Tolminu, kjer so nudili udeležencem brezplačno hrano s stanovanjem. V vrsti predavanj so se tečajniki poučili o naprednem drevinarstvu (ravnanje z drevjem, ko pride iz drevnice in načinom cepljenja), o boleznih in škodljivcih rastlinstva in posebej sadnega drevja, stanju naše živinoreje in poljedelstva, perutinstvu in čebelarstvu. Posamezni predavatelji so med predavanjem pokazali tečajnikom tudi originalne slike, ki so se nanašale na obravnavane teme. Ob koncu tečaja so tečajniki sklenili, da bodo v marcu organizirali praktične enodnevne tečaje po sektorjih, na katere bodo povabili učiteljstvo in prebivalstvo vasi, zlasti pa še mladino. Predavatelji so obljubili, da bodo tem tečajem pomagali. V. F.

Sadjarstvo-vrtnarski tečaj v Tolminu

V tolminskem okraju, ki je znan po planinskih pašnikih, je glavna panoga živinoreja, glede poljedelskih pridelkov pa je zlasti upoštevana njegov izvrstni semenski krompir. Poleg tega je tudi mnogo predelov, ki imajo idealne pogoje za pridelovanje najokusnejšega sadja. Pri tem je treba naglasiti, da ima okraj tudi to prednost, da še ni okužen od kaparja.

Tolminsko prebivalstvo se z dneva v dan bolj zanima za to gospodarsko panogo. Dobro se zaveda, da se bo vedno strožje gledalo na kvaliteto blaga in da bo le tako šlo dobro v promet. To je bil tudi eden glavnih vzrokov, da je svet za prosveto in kulturo OLO v Tolminu skupaj s poverjenostjo za kmetijstvo organiziral tridnevni sadjarstvo-vrtnarski tečaj, katerega so se poleg učiteljev udeležili tudi

Skrbno obrežimo trte, da bo pridelok čim boljši!

Drobne novice iz kmetijskega sveta

Bistvene značilnosti dobrega semena

Semena povzročajo morajo imeti dobre lastnosti, ker je od kvalitete semena v glavnem odvisna količina in kakovost pridelka. Prvovsem pride v poštev čistota

semena, minimalni odstotek kalivosti ter doba trajanja kalivosti. Podali bomo glavne značilnosti dobrega ter uporabnega semena.

Vrsta semena	Stev. semen v 1 gr	Potrebna čistota v %	% kalivosti	Seme uporabno
kapusnice	290—300	97	80	4—5
solata	1000—1300	90	80	4
špinača	70—120	97	70	4—5
radje	600—750	90	80	4—5
paradižnik	300—360	94	75	4—6
paprika	150—180	97	65	3—4
melanzana	240—280	96	60	4—5
fižol	150—1000	98	85	3—4
grah	100—500	97	85	2—3
čebula	200—270	97	75	2—3

SREDSTVA ZA ZATIRANJE PLEVELNIH RASTLIN (HERBICIDI)

Vsak kmetovalec dobro ve, da nam uničijo mnogo pridelkov plevelne rastline, ki se razbohotijo po posevkih. Doslej smo uporabljali za zatiranje plevela le sistem racionalnega obdelovanja njiv, v zadnjih časih so začeli uporabljati proti plevelom razne kemijske spojine (herbicide), ki so se odlično obnesli. Starejše sredstvo za uničevanje plevela je zelena galica (železni sulfat). S to soljo so uničili najhujšega rastlinskega parazita naših detelijšč — deteljo predenico (cuscuta). Uporablja se v 10—15% raztopini (10—15 kg zelene galice se raztopi v 100 l vode in se s to tekočino zaliva napadene njive). Na 1 ha površine se vzame 20 do 30 hl raztopine (pribl. 200 kg galice). Zelena galica obogati zemljo na železu ter koristi zlasti rastlinam, ki bolehalo na »klorozis« (rumeno listje trte ali pšenice).

Od poslednjih sredstev za uničevanje plevela se je zlasti izkazalo sredstvo 2,4 D (diklorofenoksična kislina). Z njim se jo uporabljati za uničevanje plevela žitaric in travnikov.

KOLIKO JAJC LAHKO VALI NASA PERUTNINA

Pod kokoš lahko pokladamo do 15 kokošjih, 8 purjih, 4—6 gosjih jajc. Puri lahko pokladamo do 25 kokošjih ali 16 gosjih jajc. Goska lahko vali 12—15 svojih jajc.

Koliko odstotkov izgubljajo kmetijski pridelki s sušenjem

Pšenica izgubi 2% svoje teže, koruza v storžih 40%, krompir 15 do 30%, repa in pesa 10 do 30%, fižol in grah 5%, čebula 15%, česen 10%, seno 10%, koruznica 20%, vino po prvem pretakanju 6%.

Od kje je doma osel

Oslu (equus asinus) se vidi, da je pri nas, še bolj pa v severnejših predelih, nezaželen tujec. Ne ugajata mu ne mraz ne vlaga. Tudi slabo ravnanje mu ni pogodu. V Egiptu, Arabiji pa tudi že v Dalmaciji je ves drugačen; večji, hitrejši, živahnejši in pametnejši.

V naše kraje so ga prvi uvedli Rimljani, ki so ga dobili od Ilircv, ti pa od Grkov. V zgodovini je najprej omenjen v državah prednje Azije. Jude in Arabci so ga poznali prej kot konja. Na oslu so jahali svetopisemski preroki.

Osel zapadne Azije izvira od divjega osla, ki živi v tamkajšnjih ste-

pah in mu pravijo kulani. Perzijci ga še danes lovijo v jame in krotijo.

Tudi Egipt je že v najstarejši dobi imel svojega ukročenega osla, ki mu je bil prednik afriški divji osel. Ta žival še zdaj živi po vzhodni Afriki od Nubije do Konca rta Guardaful.

V Orientu so že zelo zgodaj krili osla s konjem. Osel in kobila dasta močnejši zarod »mulos«, konj in oslica pa slabšega »mezgec«. Mule uporabljajo za težka opravila, ker so zelo odporne proti vremenskim nepravilnostim in so malo zahtevne. Mezge pa zaradi okretnosti izkoristijo v strmih, hribovitih predelih. B. J.

GOSPODARSTVO

Začasna tarifa stopenj akumulacije in skladov

Zvezna vlada FLRJ je izdala začasno tarifo stopenj akumulacije in skladov, po kateri se morajo ravnati državna gospodarska podjetja, zadruge, zadruga gospodarska podjetja in gospodarska podjetja družbenih organizacij, začeti s 1. januarjem 1952 pa do novih predpisov o družbenem prispevku, prometnem davku, davku od posebnega (ekstra) dobička in o davku od presežka sklada za plače. Od tega prepisa so izvzete kmetijske zadruge in gospodarska podjetja Društva slepih in Zveze gluhotemnih.

Znesek akumulacije in skladov se obračuna tako, da se vzame ustrezna stopnja iz začasne tarife stopenj akumulacije in skladov od porabljenega sklada za plače. Če podjetje proizvaja razne proizvode, ki spadajo po začasni tarifi stopenj akumulacije in skladov v več proizvodnih obratov, obračunava in vplačuje akumulacijo in sklade po stopnji, ki je določena za isto delavnost podjetja, ki pri njem prevladuje. Podjetja, ki imajo posebej organizirane obrate (kombinati), obračunavajo in vplačujejo akumulacijo in sklade ločeno po stopnjah, ki so v začasni tarifi določene za vsak posamezen obrat. V tem primeru se obračunavajo in vplačujejo akumulacija in skladi od plač upravnice in prodajne režije po stopnji, ki

je določena za obrat, ki v podjetju — kombinatu prevladuje.

Gospodarska podjetja in zadruge ne plačujejo od 1. januarja 1952 prve in druge razlike pri polni lastni ceni oziroma prve in druge razlike pri plačah od plač za dobo od 1. januarja 1952 dalje.

S temi predpisi se je dejansko že začel pobirati družbeni prispevek v smislu predloga družbenega plana.

Turistične usluge za tuje turiste

Tuji turisti so se v minuli turistični sezoni posluževali turističnih deviznih bonov. Z uvedbo novih ekonomskih cen in paritete dinarja se morajo tudi turistične usluge za tuje turiste na novo urediti. Poslovanje z deviznimi turističnimi boni je bilo v minuli turistični sezoni še potrebno, a s prehodom na ekonomske cene pa predstavljajo turistični devizni boni nepotrebno komplikacijo.

Zato je Svet za blagovni promet FLRJ izdal odločbo o veljavnosti od prvega februarja tega leta, s katero se turistični devizni boni za tuje turiste nadomeščajo z določenimi cenami za turistične usluge, izraženimi v določeni vsoti dinarjev. Tuji turisti

stij in potniki, ki bodo obiskovali našo državo s posredovanjem turističnega urada svoje države in ki bodo ostali v hotelu več kot pet dni, bodo imeli enodnevni penzion v vseh hotelih kategorije A za ceno 1.270 dinarjev. Če pa ne ostanejo pet dni v hotelu, plačajo za enodnevni penzion iste kategorije 1.410 dinarjev. Enodnevni penzion v hotelih kategorije B znaša 910 oziroma 1.010 dinarjev, v hotelih kategorije C pa 705 oziroma 780 dinarjev.

Popust za čas turistične sezone bo posebej urejen.

Tuji turisti bodo plačali pri svojih turističnih organih potreben znesek denarja za predviden čas, ki bi ga radi prebili v naši državi; ostali svoj denar pa bodo lahko pri podružnicah Narodne banke in pri poslovalnicah »Putnika« zamenjali v dinarje po novem tečaju.

Pocenitev pšeničnega zdroba in koruzne moka

V maloprodaji sta se pšenični zdrob in koruzna moka pocenila. Pšenični zdrob, ki je doslej veljal 85 do 88 dinarjev, se je pocenil na 70 do 75 dinarjev za kilogram. Koruzna moka 70 % brez odvzema zdroba se je pocenila za 26 din, a koruzna moka 80 % z odvzedom 50 odstot. zdroba se je pocenila na 22 do 24 din. Ta pocenitev velja od 25. januarja tega leta.

Nizozemska v malem

— na robu Ljubljane *

Slovenija nima dovolj kruha. Ponavljamo že kar petkono, da živimo v državi s pasivnim kmetijstvom. Radi verjamejo trditvam, da bo Slovenija morala čimprej uvažati kmetijske pridelke. Marsikdo je prepričan, da je prihodnost Slovenije samo v industriji.

Resnica pa je precej drugačna: Slovenija zdaj res še nima dovolj kruha, toda pred njo je velika prihodnost. Ne le, da ima najmočnejše vire električne energije v državi. Tako da se bo mogla po elektrifikaciji uvrstiti med najnaprednejše de-

more pridobiti z melioracijami še najmanj 100.000 ha rodovitne zemlje. More pa tudi povečati hektarski donos najmanj za 30 %, v izrazitih žitno-radniških pokrajinah, n. pr. v Prekmurju, pa je mogoče pridelati na hektar celo trikrat več žita in drugih pridelkov.

Ljubljanski vrt — žitnica Slovenije

Na južnem robu Ljubljane se razteza velika, redko naseljena in precej močvirna ravnina, ki obsega nad 16.000 ha. To je Ljubljansko barje. V davnihi je bilo tam jezero. Barje pa se tudi v novejši dobi več-

kuje: to je humus (sprstenina), ki je nastal iz šote (in se nastaja). Pri va osuševanja dela na Barju so se začela že leta 1762. Dolej pa se ni- so končala. Reči bi celo smeli, da se pravo izboljševanje barjske zemlje v večjem obsegu ni niti začelo. Vsa dosedanja dela so reševala predvsem nalogo: z omejenim prekopom in jarkov omogočiti, da bo voda z Barja odtekala dovolj hitro med deževjem in tako preprečiti poplave ter zagotoviti redno obdelo- vanje velike ravnine. Za v avstrijskih časih so strokovnjaki napove- dovali, da bo Barje postalo »žitni- ca Kranjske«. Ali bo ta bodoči ljubljanski vrt, ki bo segal do 20 km daleč, postal danes žitnica Slove- nije?

Sladkor ali krompir, zelenjava ali krma?

Na Barju v resnici že zdaj pride- ljujejo tudi žito. Najbolje prija rži. Z uspehom pa je mogoče pridelo- vati tudi koruzo. Največje uspehe dosegajo spretni zelenjadjarji. Ven- dar največjo površino zavzemajo travniki. Kmetje in združniki sko- raj iz vse ljubljanske okolice vozijo seno in otavo z Barja. Toda donos travnikov ni najboljši. Mnogo tra- ve je kisla. Ljubljansko barje ne daje niti dovolj krme za krave, ki- lor kar bi jih bilo redki, da bi bila Ljubljana primerno preskrbljena z mlekom. Ljubljana je doslej preje- mala mleko celo iz ljubotemskega okraja. Barje pa bi moglo dati ne le krmo, marveč celo dovolj slad- korne pese za proizvodnjo sladkor- ja, kolikor ga potrebuje vsa Slove- nija. Če bi sladkorno peso pridelo- vali na 4.000 ha, bi je pridelali do- volj že pri donosu 50 stotov na ha, ker bi iz nje pridobili 2000 vagonov sladkorja. Med poskusnim pridelo- vanjem sladkorne pese že v prejš- njem stoletju pa so dosegli donos 58 do 475 stotov na hektar. Barje pa bi postalo v prenesenem pome- nu beseda naša žitnica že, če bi na njem, na meliorirani zemlji, pri- delovali vsaj krompir, začaj doseči je mogoče donos 300 stotov ali naj- manj dvakrat več kakor z naša po- prečni donos v Sloveniji. Razen tega je dragocenna lastnost barjskega krompirja, da ga je mogoče upora- biti z največjim uspehom za seme na mineralni zemlji in tako doseči do 25% večji donos. Kot prvi vr- t na bi Barje mogoče zalagati z zel- njavo, med drugim s cvetočo tu- di druge ljudske republike. Ko bi tudi druge države, ki pridelajo poletna vrtnina, ki Slovenija imela največ zelenjave za izvoz v obmorske kra- je, od Trsta pa do Dubrovnika, na Barju bi se mogla razviti prava ze- ljaarska industrija, tako da bi s ki- silim zelenjem zalagali najmanj pet držav in ga izvažali (Slovenija je včasih izvažala ljubljansko - trnov- sko - kisle zelje celo v Egipt). Stro- kovnjaki, ki je delal poskuse na Barju, je ugotovili, a bi mogli na Barju pridelovati toliko vrtnih ja- god in tudi robidnice, da bi z njimi kar preplavili vse naše tuge. Na Barju pa bi tudi uspešno pridelo- vali skoraj vseh vrst zelenjavno seme.

NAJVEČJI ZEPELIN NA SVETU

V Ameriki so preizkusili največji vodilni zrakovod (zeppelin) na svetu, ki so ga zgradili za ameriško mornarico. Ta zračna ladja je dolga 100 metrov in vsebuje 24.788 m³ helija. Zrakoplov je dosegel hitrost 140 km na uro. Slušali so za izvid- niške polete na oceanih in za lov na podmornice.

ELEKTRICNI ČAJNIK ZA KUHANJE CAJA BREZ TANINA

Na letošnjem angleškem indus- trijskem sejnu bo razstavljen tudi pose- ben čajnik za kuhanje čaja ali kave, o katerem pravijo Konstruktorji, da je prvi vrst v vrste na svetu. Narejen je iz črnega kisa čistejša litca železa in obložen s kromovimi ploščami. V njem je izolirana električna naprava, skozi katero gre električni tok. Čaj pride v patentiran filter, potem ko čajnik napolnijo z mrzlo vodo in vključijo tok. V nekaj minutah je čaj kuhan in v njem ni škodljivega ta- nina.

Konstruktorji trdijo, da je novi čajnik zelo ekonomičen. Iz polidruge žilke čaja se dobi 10 do 22 skodelic čaja. Za nove skodelice pa je treba samo priliti vodo. Razen tega se v novem čajniku čaj nikoli ne prekuha, ker ima filter stalno temperaturo, ki je 4 stopinje nižja od vrelišča. Tvr- ka izdeluje čajnike po 1 in 2 litra za domačo rabo ter velike po 4, 15 in 20 litrov za restavracije. Izdeluje pa tudi trielektrične čajnike za avto- mobilne, ki jih more avtomobilist vklju- čiti v električne baterije. Ti čajniki so se dobro obnesli na avtomobil- skih dirkah in dolgih vožnjah.

LJUBLJANSKI GRAD V SNEŽNI ODEŽI

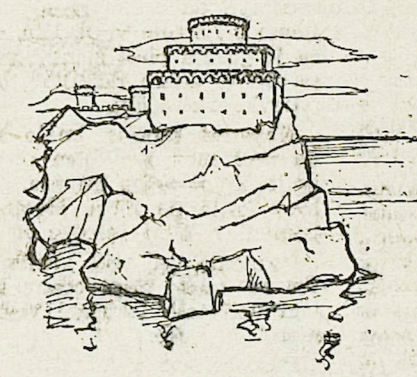
cialistični sektor posvetili vpraša- njem in nalogam smotnega, do- nosnega obdelovanja Barja največ- jo skrb. Pravi zidelek melioracije Barja — izboljšanje »barjskih tal — pa bo, ko bodo začeli uporaba- ljati tudi umetna gnojila in doda- jati tlim čiste hranilne snovi, ki so jih še primanjkujejo. Eden najpo- membnejših agrokemičnih ukrepov bo opajanje ali poskajanje — bar- janske zemlje tam, kjer apnenec more popraviti strukturo (zlog) tal

ali kemično izboljšati zdaj kisló ze- mljo. Pripravek apnenca je v okolici Barja dovolj. Ljubljansko Barje bo postalo v prihodnosti Nizozemska v malem. Kjer je bilo nekoč jezero, pozneje pa skoraj do dandanašnjih dni ne- rodovitno močvirje, bodo že v bliž- nji bodočnosti širni zelenjadni vrtni in najrodovirnejše njive. Ze- samo Barje bo mnogo pripomoglo, da Slovenija ne bo več kmetijsko pasivna. France Slikan

Dve leti med trdnjavskim zidovjem v GAETI

Od vseh držav na svetu ima Ita- lija povprečno največ kaznilnic. Ne gre tu seveda za kake moderne kaznilnice, ampak za starinske zgradbe ter trdnjave, ki se že od nekdaj uporabljajo za prebivališča kaznjencev. Menimo, da je treba iskati vzroke te italijanske posebnosti v okolnosti, da je bila Italija v drugi polovici XIX. sto- letja razbita na več malih držav. Kjer je država, morajo biti tudi kaznilnice.

Poleg kaznilnic za civiliste ima Italija (tako je bilo vsaj za časa fašizma) tudi posebne vojaške kaz- nilnice. To vrsto spada tudi ka- znilnica v Gaeti, ki leži na morski obali kakih 20 km severno od Ne- aplja. Ta srednjeveška trdnjava, ki

je bila za papeže vse do leta 1870 nekaj čuvav državne meje, se po razpadu papeške države spre- menila v kaznilnico. Ta stara trdn- java stoji na kamnitem polotočku z enim samim vzhodom. Pod trdn- javskim zidovjem padajo v morje stime kamnente stene. Kaznjenci, ki prihajajo v Gaeto, navadno že vedo, da v gaetski kaznilnici ni misli na beg.

Bilo je sredi maja 1939, ko se je nekakega dopoldneva ustavil vo- jaški kamion pred trdnjavinimi vrati. Priglasilo so nas od vseh ve- tov. V kaznilniškem uradu so nam najprej sneli okove in izvedli ose- be ne popise. V ogromnih zgradbah bi zaman iskal kakega zelenja. Ka- morkoli se ozreš, povsod vidiš le kamen. Pri odhodu iz pisarne so mi naročili, naj si dobro zapomim številko sobe, v katero spadam. Znašel sem se na majhnem dvo- rišču v obliki zabojja, ki je bilo v očitnem protislovju z mogočnim trdnjavskim zidovjem. Tu sem izve- del, da so kaznjenci na prisilnem delu. Na dvorišču so bili le novinci ali pa bolniki.

Drusraga dne se je začelo življe- nje, ki je potekalo skoraj ter škrajpa- še enako dolgi dve leti. Dodelili so me kot kaznjenca na prisilno delo v eno izmed skladišč za formulirje, ki se uporabljajo v italijanski vojs- ki. V Castel Sant'Angelu in tu so tiskali sko-

raj vse formulirje za potrebe ita- lijsanske vojske. Vsak formulir je imel svojo posebno številko. Cím bolj se je poglabljala vojna, tem bolj je rastle tudi število teh for- mulirjev. Leta 1939 jih je bilo že nad 3000. Nekatera okoliščina so bila tako prostorna, da so imela tračnice z vagončki. Poleg naba- rja in razkladanja formulirjev so vsi kaznjenci opravljali težakó delo. Uprava ni mogla najti pravih organizatorjev in je zaradi tega pometala v temnico več tovaršev, ki so se ji zdeli bolj sumljivi.

Leta 1940 so prihajale v ka- znilnico vedno večje trume vojaških kaznjencev. Nekateri so bili obso- jeni zaradi svojih nepokornosti v Albaniji, drugi pa za podobna de- janja v Abesiniji. Takrat smo od obojanih abesinskih povratnikov izvedeli, da se gverilsko gibanje v Abesiniji vedno bolj širi. Sli so vedno bolj na izraz sabaotinskih akcij. Vsak dan se je v kaznilnici kal polomilo. Življenje je postajalo vedno težje. Pazniki so bili prave zverji, takozvani »fianaioli«. To so bili vojaki, ki se po odsluženju vo- jaskage roka niso vračali domov, pač pa so ostali v vojski v upanju, da bodo napredovali. V sobah so kradli na debelo, toda skoraj v vseh primerih pazniki sami. Poleti 1940 so prihajali nad Gaeto an- gleski avioni. Imeli smo v zvezi s tem stalne alarme, ker pomeni skirvanje po kaznilniških tunelih.

Doba dvih let je potekala dokaj hitro. Težko sem se ločil od ne- katerih tovaršev. Od tu sem odha- nilo ni bil italijanski državljani. Iz- vabili so ga v Italijo, da bi služil italijansko vojsko. Ilegalno delo slovenske ter italijanske komu- nistične skupine je obstajalo v tem, da so se držali redni organizacijski ter študijski sestanki. Ta skupina je dejansko vodila vse večje akcije v kaznilnici ustvarjala javno mišljenje. Največja akcija je bila kratka gladovna stavka na spomlad 1940. Uprava ni mogla najti pravih organizatorjev in je zaradi tega pometala v temnico več tovaršev, ki so se ji zdeli bolj sumljivi.

S slovenskimi in hrvaškimi kaz- njenci sem spoznal že prve dni. Od njih sem največ izvedel, ker so nekateri od njih sedeli v kaznil- nici že po nekaj let. Razen majhnih izjem so bili vsi obsojenci zaradi dezertiranja ali pa sploh niso šli v vojakom. Od Slovencev je vzbujal prav posebno pozornost Vrh Franc, doma nekje izpod Snežnika. Na prisilnem delu je bil vključen v skupino, ki je opravljala najtežja dela (corvée pesante). Sam mi je večkrat zabijeval, da mora nositi do 250 kg teže. Ta skupina naj- težjih delavcev je štela 8 mož. Med njimi je bil tudi Hrvat Superina z Reke ter neki Poljak, ki je prišel nekoč v Italijo na nogometno tek- mo, a so ga ob tej priliki zgrabili, češ da je italijanskega porekla, da mora zategati odslužit vojsko v Italiji. Pri begu iz Italije je ta Po- ljak iz Katovice imel nesrečo, ujeli so ga ter dvakrat ustrelili. Končno je dobil 8 let težkega prisilnega dela.

Kmalu sem spoznal še tovaršev Klunna, Grbca, Runka in Nanosa, ki je sedaj v Kopru. Slovenci smo se vedno držali skupaj, si med seboj marsikaj zaupali in drug drugemu pomagali. Nanos se je tudi tu iz- kazal po svoji borbenosti. Udeležil se je vseh akcij, ki so jih kaz- njenci vodili za svoje pravice.

Cez mesec dni sem lahko ugotov- il, kako je v Gaeti z obsojenimi italijanskimi komunisti. Med njimi ter Slovence je prihajalo do trdne povezave ter najtesnejšega sodelo- vanja. Najbolj odločni od njih je bil tovarš Antonio, ki je dezertiral iz italijanske vojske ter se prebival v Španiji. Na poti je prišel v roke angleški oblasti v Egiptu in ta ga je ekstradiral v Italijo. Ta Anto-

Tone Palik in helikopter

Bilo je pred mnogimi leti — zdaj se točno ne spominjam več kdaj — ko mi je stari Jože pripovedoval zanimivo in resnično zgodbo o junakem poletu Toneta Palika, ki jo bom skušal v tem spisu, v kolli- kor mi bo mogoče, živo obnoviti. Drage bralce pa prosim, naj mi o- prostite, če mi ne bo uspelo prav do- pitice prikazati dogodek tako, ka- kor se ga vaščini, zlasti starejši, že dobro spominjajo. To bom storil tem laže, ker zgodbo še dames kdaj pa kdaj radi pripovedujejo stari očete svojim sinovom, hčerkam in vrnikom ob dolgih zimskih večerih ob topli peči, ko zunaj zateglo raz- saja istrska burja.

Za tistega, ki se ne ve, naj pō- vem, da je bil junak naše zgodbe doma iz vasi, oddaljene komaj 6 ki- lometrov od Kopra.

Nedeljsko popoldne. Zunaj zavija močna burja, ki strši že več dni nepretrgoma ter pometa hišna dvo- rišča in ceste. Čas nekako le poča- si mineva, ker je vreme tako, da je najbolje, če ostaneš doma ob topli peči. Popoldne gredo stari možakarji pa tudi odrasli fantje v gostilno, kjer presledijo celo popo- dne do pozno v noč pri dobri kupa- lici ob veseljem razpoloženju. Ob do- njem istrskem refočku se kmalu razvije živ pogovor o dogodkih v svetu in doma. Ti pripovedujejo o tem, kako je bilo za avstrijskega re-

žima, ko so se morali bojevati za cesarja proti Rusom v Galiciji in v Koprski in gori Italijanom na Pi- javi in na Dobrodobu, drugi se spet pomenjujejo o tem, koliko so le- to pridelali koruze, krompirja, vi- kora, fižola in podobno. Tako, je bilo že od nekdaj. Vendar te nedelje nikomur še na misel ni prišlo, da se bo še istega dne zgodilo v vasi nekaj nenavadnega, nekaj, kar bodo z veseljem pripovedovali v tej in drugih vaseh še mnogi rodovi. Ka- ko pa tudi ne, saj je zgodba že da- nes znana daleč od doma. Vsi ste najbrž zelo radovedni, kaj ima opri- viti Tone Palik s helikopterjem. Vendar se moramo zdaj malo po- muditi še v gostilni in pogledati v kotiček, kjer sedi naš junak, ki bo že nekaj ur spravljal v začudenje vso vas. Kakor običajno, se ga je Tone Palik tudi tokrat že dobro nalezal, da mu je v glavi že šume- lo, pa tudi drugade je bil veseljak in so ga vsi radi imeli. Pogleda- mo zdaj, kaj vse se je potikal v svojih mladih letih. Kakor nešteto drugih istrskih starčkov, se je tudi Tone Palik boril za bomo življenje. Naj- hujše pa mu je bilo, ko je moral za- pustiti svojo ženo in otroke in od- iti v cesarjevo vojsko, s katero so ga gnali na mnoga bojišča: najprej je moral v Leoben, odkoder so ga poslali na kapaško fronto, kjer je v devetih mesecih preživel mnogo hudega, nato je bil prestavljen na italijansko fronto. Pijave, Dobers- dob, Tihmori, Kras pri Gorici, povsod je moral biti zraven. In prav tu je prvič videl nekaj majhnih le- tal, ki so brnela nad njegovo gila- vo. Gledal je začuden, saj so bila to prva letala, ki jih je videl. Za- maknjeno je strmel v sinje nebo in pazljivo opazoval sivčene bele že- lene ptice, ki so se spuščale nav- zgor in obkroževale avstrijske voja- ke. Očutil se je in ni mogel verjeti, da je v notranjosti letala človek, dva, da ima vrh tega letalo še mi- traljez in bombe. Ko je zdaj sedel v gostilni, se je zamislil v tiste ča- se, ki jih je preživel na italijanski- skom bojišču. Bilo je nekaj let po vojni. Slike so bile še živ. »Letala, ej, ljudje, pa letijo,« si je mislil. Kam, kam smo že prišli.

Tistega dne je bil čuden. Drugi so ga vpraševali, kaj da mu je, da se- di tako zamisljeno in ne zine ve- stice. Tone Palika, ko so ga vpraši- pa, glavi dražil in pikali z besedami, kot na primer »Palik-tič in podob- no, jim je on odgovorjal: »Bejste h- vrage, kaj še niste videli, aniga, ki leti.« Angel

načela, da bi ga nikdo ne videl in nato splezal po lestvi najprej na senik, od tu pa se je prijel za pod- obno tramovje in se skobacal s težavo na streho. Hiša ni bila bogve- kako visoka, vendar... Vendar je se- vedno močno pihnil, tako da se je komaj držal pokonci. Zdal je bil na cilju. Se malo se je odvijal in si tikrat neodločno privezoval »krilice in... strast, da bi letel je bila tako močna, da ga je vsega prevzela in omamila. In, glej, že se je spustil z odprtim dežnikom in s frotjačimi »krilic, ki niso hote- la »funkcionirati. Polet je bil zelo krutek, a je vendar letel. Dežnik mu je veter spodvil in obrnil, »kri- lica pa so ostala skoraj »mortalak- njena.« In on, ali si ni storil nič slabega? Ne, prav nič mu ni bilo. Spustil se je namreč na kopo su- hega gnoja in se kmalu, tebi ni meni nič, zbral in odšel spet v hi- šo, potem ko je spravil polomljen dežnik in razrezano lepenko. Načrt mu je uspel. Zlezel pa si je, naj bi o tem nihče ni ne zvedel, pa se je kljub temu v vasi kmalu razširila novica o nenavadnem poletu našega Toneta Palika. Ko so ga v vasi pa- glavci dražili in pikali z besedami, kot na primer »Palik-tič in podob- no, jim je on odgovorjal: »Bejste h- vrage, kaj še niste videli, aniga, ki leti.« Angel

Novi vidiki v raziskovanju našega Krasa

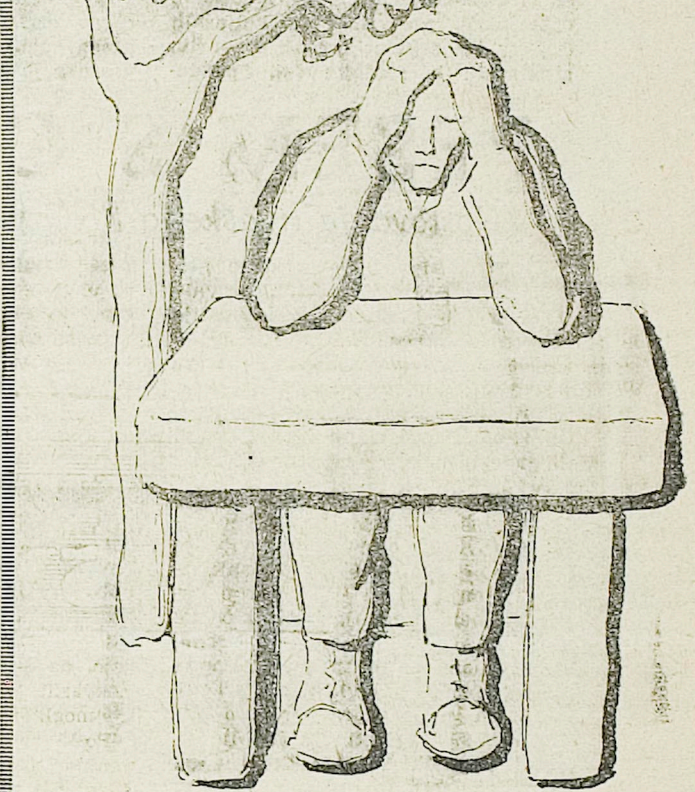
Ob koncu lanskega leta je bil v okviru Akademije znanosti usta- novljen »in na klasičnih kraških tleh v Postojni Zavod za raziskovanje Krasa, ki ga vodi znanstvenik dr. Roman Savnik. Svoje prostore je dobil v prvem nadstropju nekda- nje postojnske sodnje. Zavod se je z vso vnuemo lotil ureditve jam- skega muzeja in kartoteke kraških jam na našem ozemlju. Poleg no- trajnega dela in urejanja razstav- nih prostorov za slovesno otvorit- ev muzeja v pomladnih mesecih je zavod z sedaj v tiskih stikih s Društvom za raziskovanje jam in vodstvom kraških jam v Postojni. Že v kratkem času svojega obsto- ja se je zavod udeležil tudi prak- tičnega dela na terenu in pomagal raziskovati naše kraške jame. Med drugimi je bila v zadnjem času te- meljito raziskana naša največja le- denica — Velika Paradana v Trnov- skem gozdu. Zadnje raziskovanje je bilo namenjeno robu Šajevške- ga polja blizu Oreika. Po tej ko- tlinici teče potok Rakulica, ki izginja v več spodnjih ob zapad- nem apnenčevem bregu kolinice. Poleg Zupanovega spornika, ki verjetno po svoji legi skriva razne predmete paleolitske dobe, je naj- bolj zanimiva jama Maskov spod- mol, slikovita vodna jama, do se- daj le malo raziskana. Jama kaže, da bo ena najbolj značilnih vodnih jam slovenskega Krasa. Poživljeno delo za raziskovanje kraških jam je zbudilo zanimanje tudi med študenti postojnske gimnazije.

Alphonse Daudet: ARLEŽANKA

Ce hoče iti iz mojega mlina doli v vas, te vodi po- mimo neke pristave; ob cesti se razprostira široko z- bresti nasajeno dvorišče, bolj zadaj je stanje. To ti je pristna provansalska kmečka hiša: streha je pokrita z rdečo opeko, prostrana rjavkasto pobeljena sprednja stran ima nepravilno razvrščena okna, na vrhu kase je vetrnica, škerpec za dviganje semenih sveznjev in nekaj šopov rjavega sena, ki štrli skozi špranje.

Zakaj sem se v to hišo (takoj zagledal? Zakaj se mi je stisnilo srce ob pogledu na zaprta vrata? Na to ne bi vedel odgovora, a vendar mi je spreletel mraz, kadar koli sem šel mimo pristave. Prevedo ilbo je bilo okoli- nje... Se pes ni zalagal, ko si šel mimo in pagake so se brez vršča razbežale... V hiši ni čuti ni najmanjše glasu! Nič, še mulin kraguljček se ne oglašil... Ce ne bi bilo na oknih belih zaves in če se ne bi iznad strehe sukajl dim, bi človek mislil, da ni žive duše pod streho.

Včeraj sem se vračal iz vasi in da ne bi hodil po soncu, sem krenil v senco breslov ob zidu, ki obdaja pristavo... Na cesti pred hišo so hlapiči močje nalagali

voz sena. Vrata so bila odprta. Spodoma sem se ozrl na dvorišče in v ozadju zagledal velikega čisto belga starca, ki je slonel pri veliki kameniti mizi in si podpiral glavo z obema rokama; oblesen je bil v prekratki jopič in hlače so mu bile tudi že razdrapanne... Postal sem. Nekdo od ljudi mi potihno reče: »Pa! To je gospodar... Tač je, odkar se mu je sin ponesrečil.« Baš tedaj migne mimo nas neka ženska z malim fantom — oba sta bila črna obolenja in imela sta debele požalene molitvenice — in zavleče poti hiš.

Hlapec nadaljuje: »Gospodinja in mlajši sin, ki sta prišla od mae, Kar se jih je ubil sin, gresta vsak dan v cerkev... Oh, gospodi, kako je vse žalostno... Oče se zmerom nosi obleko rajne- ga in ni ga mogel pripraviti do tega, da bi jo slekel... Hija! Hot! Lisko!

Voz se je zamajal in se začel premikati. Jak pa bi bil rad kaj več šlišal o tej stvari, zato sem vprašal vozni- ka, če smem pritišeti na to; in tam zgornaj na senu sem zvedel to žalostno zgodbo.

SLOVENSKA BESEDA

7. Najprej pomno odgovoriti tovariši- ci Edi iz St. Petra na drugo vpraša- nje, kakor smo ji obljubili zadnjič, ko nam je zmanjkalo prostora.

Ali oblika bolana res ni dobra? Res, prav zares! Naš jezikoslovec! so že veliko pisali in govorili o tej napaki, pa je kar ni mogoče prega- ti. Kol da se je v jeziku v našo go- vorico! Vsek dan slišimo in tudi be- rimo: O, včeraj sem bila pa tako bolana. Ali ste bili vse bolani? In dete je tudi bolano. To ni pravilno. Pač pa: Včeraj sem bila pa tako bolna. Ali ste bili vse bolni? Tudi dete je bolno.

Zakaj je oblika bolana, bolani na- pačna? Da nam bo stvar laže (ne lažljaj) razumeti, bom pritegnil ne- kaj podobnih besed in nanje naslo- vil razlagajo glasan, krasan, teman. Če naredimo iz teh pridevnikov če- žensko obliko, bomo rekli: glasan- družba, krasna obleka, temna ulica. Nikomur ne bo prišlo na misel, da bi dejal: glasan, krasana, temana! Ali ne? Prav isto velja za naš pri- mor! Končniški samoglasnik a je pri vseh teh pridevnikih nastal iz se polglasnika, ko je nani preskočil na- glas. Iz oblik glasan, krasan, teman smo dobili glasan, krasan, teman.

In čer vemo, da se končniški pol- glasnik v sklanji vedno izgublja

(prim.: pes-ja, trgovec-trgovca, Ko- per-Kopra, temen-temna), ga mora- mo izpušiti tudi pri našem pridev- niku. Seveda nas ne sme motiti dejstvo, da nekateri deležniki (padejci), ki so na videz podobni pridevnikom, samoglasnika a v podobni legi ne izgubljajo, n. pr.: izdelan-izdelana, pisan-pisana, zaspan-zaspana. Ti trpni deležniki na -a nimajo namre- čnik polglasnika ali iz njega nare- jenega a, marveč polni samoglasnik a, ki ga ima tudi nedoležnik: izdel- ti, izdelana. Zato si dobro zapomni- mo! pri deležnikih a in v vseh sklo- nih in oblikah očane, pri pridevnikih a izgubljajo. Prvi je torej samo: bolan, bolna, bolno, bolni.

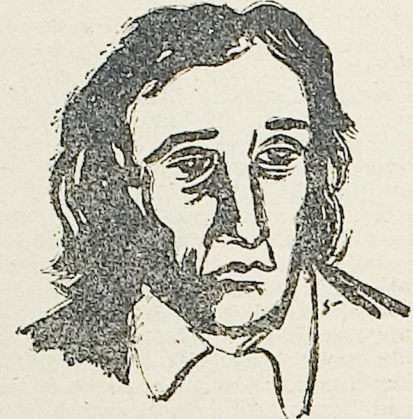
Se to, če mislimo na oboleni ud, del telesa, počno pravimo, da je človek bolna na pljučih, na nogi, bolan na želodcu, na ledvicih. Če pa govorimo o bolezi, potem ne smemo reči bolan na jetiki, marveč bolan za jetiko (gašico), oziroma boleha za jetiko.

Ko se tovariši Edi še enkrat za- hvaljujemo za pismo, vljudno vabi- mo bralce, da nam sporoče, če so zadovoljni s takim pisanjem v o- okviru Slovenske besede, če jim naše razlage kaj koristijo, ter še povedo, kaj bi jim najbolj zanimalo. Pisma osorno ter kruto, če želite, lahko pošljete na naslov: Slovenska be- seda, uradništvo Slovenske be- sedne, S. S.

In odide. Oče se vrne, »popolnoma miren« sedel na svoje mesto pri mizi in obed se konča v veselju. (Nadaljevanje na 10. strani.)

Spominske svečanosti za obletnico Ob našem kulturnem prazniku

Ob 103. obletnici smrti našega velikega pesnika Franceta Prešerna so bile po vseh krajih Slovenije spominske svečanosti. V Ljubljani so prisostvovali slavnosti akademiji predstavniki ljudske oblasti ter številni kulturni in javni delavci. Slavnostni

R. Sekšida: PREŠEREN

govor je imel predsednik Sveta za prosveto in kulturo pri vladi LRS, minister BORIS ZIHERL. Orkester slovenske filharmonije je odigral Antona Lajovica »Pesem jeseni« in Blaža Arniča »Ples čarovnic«.

Na pesnikovem grobu v Kranju so se zbrali zastopniki oblasti, množičnih organizacij, prosvetnih in kulturnih društev ter deputacije vseh osnovnih, strokovnih in srednjih šol. Spomin-

PREŠERNOVE SMRTI

ski govor je imel profesor Zorec, ki je med drugim poudaril, da v Prešernu ne gledamo zgolj pesnika - umetnika, temveč tudi borca za svobodo in bratstvo vseh ljudi, vodnika na poti v lepšo prihodnost in nosilca naprednih idej, ki jih prav danes ureničujemo. Po govoru so recitali nekaj pesmi iz »Poezije«, zastopniki deputacij pa so položili vence in šopke k spomeniku.

K bogatemu kulturnemu sporedu, ki so ga za letošnji Prešernov teden pripravile mariborske kulturne ustanove, prosvetna društva in znanstveni ter kulturni delavci, so prispevali zlasti lep delež mariborski likovni umetniki. V beli dvorani TD »Partizan« so uredili svojo tradicionalno razstavo, ki je že enajsta po osvoboditvi. V teh letih so slikarji in kiparji ustvarili vrsto najlepših umetnin. Se prvi dan je bila razstava deležna precejšnjega obiska.

Prešernov spomin so lepo proslavili tudi v Zasavju, kjer je večji del proslav izvedla šolska mladina. Dijaki litijske gimnazije, kjer je doslej govoril o Prešernu, njegovi dobi in slovenski kulturi, le kak član profesor-skega zbora, so letos sami pripravili predavanja. Pozornost je vzbudilo predavanje dijakinje Ljudmile Vevk,

ki je pripovedovala o Prešernovem življenju v Savji pri Litiji, kamor je zahajal na počitnice k svojemu stricu Francu Ksaveriju.

Predsednik Sveta za prosveto in kulturo vlade LRS je podelil Prešernove nagrade za leto 1951 in sicer: za umetnost Jušu Kozaku, Franu Tratniku, zboru in orkestru Slovenske filharmonije, Vladimirju Pavšiču in Vladu Rijavcu; za znanost Jožetu Plečniku, Antonu Kuhlju, Dušanu Lasiču, Svetozarju Hlešču in Ivanu Vidavu ter za ljudsko prosvetno dejavnost Zlatku Denisu in Stanku Tiču.

Čuvajmo otrokom živce

V koprski osnovni šoli imam dva šolarja. Prvi je labilni prvorojenec, nervozen po očetu, druga je stabilna hčerka, z dobrimi živci po materi. Vendar sta bila dandanes zjutraj oba precej enako nervozna in nataktnjena, približno tako, kakor so zdravniki v ambulanti od potdesetega pacienta dalje. K sreči je nedelja in lepo vreme, na prehodu sta se izpihala. Medtem sem odkril večerajšnji vzrok današnje napetosti.

Včerajšnje kosilo je poteklo s filmsko naglico. Otrokom se je mudilo k filmski predstavi, napovedani za 14. uro. Bila sta seveda več kot točna. Videla sta »Otok zakladov«, ki je film po Stevensonovi knjigi, le še bolj napeto, ameriško in kar malo preveč divje, kot sta opisala režijo otroka sama. Z »Otoka zakladov« sta zdijala v radijsko postajo, kjer so posneli Kekca in Mojca za mladinsko oddajo. Zvečer sta zaspala kakor ubita, vendar se ni sta prav odpočila.

Kekca se spominjam kot dobrega znanca iz »Zvončka«. Vem še, da so nam bile njegove zgodbe najbolj pri srcu, kadar so bile najbolj napete. Dolgovezne samogovore in opise sončnega vzhoda nismo preskočili samo zato, da nam ne uide vodilna nit napete zgodbe. Po naše bi naj Vandotova modrovanja in vsi opisi narave izostali, potem bi bila povest o pogumnem Kekcu še bolj imenitna. Koprski Kekce mi je seveda všeč, posebno odkar sta mi otroka razložila, kako je oddaja dobro »podložena« z glasbenimi efekti in kako so jo posrečeno posneli na megafonski trok. Mi smo prebirali Kekca celo leto. Najbrže ni postal manj naš zato, ker ga nismo videli v filmu, ne slišali v radiu. Veseli me zelo, da je prišel Kekce v Ljubljani na platno in v koprski radio. Toda — k nočnemu snemanju moja dva otroka kljub temu ne bosta hodila! Pončci bosta spala po zdravniškem navodilu.

Zvečer sem se hotel spoznati s pirati z »Otoka zakladov«, pa nisem dobil vstopnice. Sicer ne nameram ocenjevati Disneyevega filma, o katerem so in bodo pisali pedagogi. Omenjam le vpliv, ki ga je napravil film na otroke s prenapenjanjem njihove pozornosti in z bičanjem živcev.

Koprski učitelji in učenci pripo-

Ko beremo po časnikih o številnih proslavah Prešernovega dne v Ljubljani, po Gorenjskem, Primorskem in drugod, je prav, da se pogovorimo tudi o tem, kaj smo napravili za to priložnost pri nas na Koprskem, na ozemlju, kjer je treba ta največji slovenski kulturni praznik še posebno poudarjati in ljudi nanj opozarjati, ker lahko prav ob njem krepimo narodno zavest in širimo izobrazbo.

Najprej nas preseneti dejstvo, da smo imeli po vseh šolah pouk, ki ga drugod ni bilo. Objave Sveta za prosveto in kulturo LRS z dne 20. januarja 1951 jasno določajo, naj vse slovenske šole in prosvetne ustanove proslave ta dan s kulturnimi prireditvami, in dodajajo, da »na šolah ta dan ni pouka«. Res je, da so skoro vse naše šole pripravile primerne proslave, na katerih so

vedu jejo zanimive podrobnosti o sošolcih, ki obiskujejo redno vse filmske predstave, mladini primerne in neprimerne, pamente in neumne, naše in tuje in rastejo v duhovitem ozračju filmskih senzacij in giornalinov. Za takšno vzgojo niso navdušeni starši in vzgojitelji nikjer na svetu. V ameriških mestih čuvajo oboji zdravje svojih otrok in zato tudi otroške živce najbrže bolj skrbno kot v Trstu.

Mislím, da so naši tržaški pedagogi poklicani, da spregovorijo nekaj načelnih besed o tržaški filmski kulturi in o poplavi giornalinov iz svojih lastnih izkušenj. Strica Miho pa prosim, da pridobi »Slovenskemu Jadranu« razgledane filmske kritike iz filmskega sveta, ki bodo hoteli in znali pisati v njegov kotiček, to se pravi mladini.

Dovolite mi za konec vprašanje po medicinski liniji. Ali se vam ne zdi, da je generacija naših očetov pri svojih šestdesetih in sedemdesetih letih trdna in zdrava, dobrih živcev in še vedno agilna? Bojim se, da naša generacija po dvajsetih ali tidesetih letih vsem bodočim težavam ne bo v enaki meri kos. In vendar so nas varovale naše matere med prvo svetovno vojno bolj, kot so to mogle med drugo matere naših otrok. Naši očetje niso živeli prav posebno umirjeno in urejeno življenje. Prestali so dve vojni in pomagali krepko pri zmešnjavah po prvi. Toda imeli so med našimi tremi generacijami v največji meri nekaj, kar jih drži pokonci še danes: Normalno in najbolj zavarovano mladost.

Dr. Branko Salamun

DROBTINI

Ena prvih izrazito bibliofilskih izdaj, kar so jih po vojni izdale naše založbe, je knjiga pesmi ruskega romantika Tjutčeva, ki jih je prevedel Josip Vidmar. Knjiga se lahko meri s predvojnimi izdajami te vrste.

Znani ameriški filmski producent Walt Disney je odklonil ponudbo, da bi izdeloval risane filme za televizijo, čeprav so mu ponudili 8 milijonov dolarjev. »Se vedno verujem v bodočnost filmskega platna,« je na kratko odgovoril novinarjem.

govorili vzgojitelji, učenci pa peli in deklamirali. V Piranu so se te slavnosti udeležili tudi italijanski dijaki. To je prav! Vendar se zdi, da bi bilo mogoče več napraviti, kajti samoiniciativnost in slučajnost sta ob takih prilikah premajhna vzpodbuda.

Pa radio jugoslovanske cone Trsta? Ali je res važnejše, da spoznamo v teh dneh Vido Tauferjevo in Milo Kačičevo? In med številne zabavne oddaje (Prenos plesne glasbe iz hotela Triglav, Melodije, ki so vam všeč, Plešite, mi igramo, Vedra operetna glasba, Iz dežele v deželo simfoničnih plesov itd. — vse na sporedu od četrta do sobote!) ni bilo mogoče vrniti ene same skromne besede o velikem poetu?

Prosvetna društva po deželi so se številoma dobro zavedala svojih dolžnosti. Proslave v Smarjah, Strunjanu, v Dekanah in drugod kažejo, da je pognala slovenska kultura na tem ozemlju že krepke korenine in da preprosti ljudje, delavci in kmetje, vedo, kaj je Prešeren za Slovence.

Slabše je v obalnih mestih: slavnosti so bile premalo skrbno pripravljene, slovenski meščani in uradniki so nanje skoraj pozabili... Koprski proslava, ki jo je organizirala Podzveza SHPZ v soboto ob 20. uri (z običajno zamudo seveda), je najboljši dokaz, kako malo nam pomeni Prešeren in z njim vsa slovenska kultura, ki naj »gre v klasje veselo«, kot je bilo zapisano preko odra. »To je hecl« bi dejal Cankar. Primerjajte samo vabila, ki jih je za svoj imenitni ples razposlal Vela club, s tistimi skromnimi lističi, ki so opozarjali na Prešernovo slavnost. In ali ste morda videli, koliko ljudi je bilo v gledališču in koliko v hotelu Triglav? Stevila gledalcev, ki pri proslavi niso nastopali na odru, si ne upam povežati, kajti preveč bi nas moralo biti sram. Kdaj smo se že tako lepo opravičili za kakršno koli kulturno prireditev, pa naj so nastopali domačini ali gostje iz Ljubljane, Trsta in Reke, kot smo se za to predpustno norjenje? Da se prav razumemo: sovražim jezuitstvo in samotarstvo! Se Ribičev France nam je z Ivanom Umetnikom vred dal zgled, kako bodimo veseli in sproščeni v svoji sreči. Toda — da posnemamo umetnike le v tem, kako so v urah strasti za Lavrami noreli in majolike praznili, je le prenostransko oboževanje in poznanje slovenske literature!

To drži kot pribito: kdor koli je določil, naj bosta obe priveditvi istočasno, je ustrelil velikega kozla, kajti slovenski kulturi se je zgodila huda krivica. Zapomnimo si dobro, da kultura, ta »dokument narodovega duševnega in materialnega blagostanja« (Cankar), ne živi iz lepih besed pa dobre volje. Graditi jo je treba pri posamezniku in ljudih vsak dan, ob vsaki priliki. Vsi tedni slovenske kulture in festivali nič ne pomagajo, če ni v nas trajne povezanosti in globoke skrbi za kulturno dediščino. In prav zaradi takih in podobnih napak je bila doslej slovenska kultura pri nas le privesek, okrasek, če hočete, samo živa potreba in; zato je naše slovenstvo plitvo in prav zato še tisti posamezniki, ki z vero in voljo prihajajo med nas, otopo, obupajo.

V tej zvezi ne bo škodila drobna opomba o knjižnici, ki že šesto leto nosi Pesnikovo ime. Lani so med drugimi deli izšle Prešernove Poezije. Ali ste jih že imeli v rokah? Če jih niste, pridite v knjižarno Li-Pa, kjer jih je še veliko. Ljudje se malo zanimajo zanje, ker niso lepe, primerno opremljene. Za vsako delo, pomembno ali nepomembno, imamo dober papir, zanj ni škoda ne investicij ne časa. Samo za drobno knjižnico, ki bi nam morala biti sveta, ki »tvori zgodovinski mejnik v razvoju slovenskega ljudstva« (Ziherl), ki je »vzvišena manifestacija slovenskega umetniškega duha« (Zupančič), samo za to knjigo je bilo vsega škoda. Kaj pomaga prizadevanje dr. Slodnjaka, da pesmi približa našemu preprostu človeku, če je knjiga sama ob sebi neuporabljiva, po opremi in tisku in papirju najslabša med najslabšimi! Kako naj bralec spoštuje pesnika, če dobi v roke brošuro, ki je ne more niti prav odpreti? Da, vem: knjiga je tako opremljena, da je cenejša. Ali to je slab izgovor.

Torej: če hoče to knjižno podjetje še nositi ime velikega pesnika, mora odločno in čimprej stopiti na novo pot; z njim tudi vsa društva in skupine, ki si prilaščajo njegovo ime, pa tudi mi, ki želimo biti njegovi občudovalci.

S. S.

PESEM S CESTE

(Gostovanje tržaškega SNG po Koprskem)

Tržaško Slovensko narodno gledališče je prejšnji teden gostovalo v Kopru s Schurekovo komedijo »Pesem s ceste«. Ker gostuje SNG stalno po našem podežlju in dviga s svojim delom pomembno kulturno in prosvetno aktivnost, ne bo odveč, če »zabeležimo« v pojasnilo našim gledalcem nekaj utrinkov o igri.

Uprizoritev Schurekove »Pesmi s ceste« skenja v sebi to osnovno noto: opravičenje človeka, opravičenje tistega malega, k steni potisnjenega življenja, ki se grize v rep kakor majhen, preganjan pišček in ne more iz svojega začaranega kroga. Tu ni nobenega močnega, nasilnega upora; kjer se pojavi, kakor pri neugnanem in na videz surovem Mišku, tam se tragično in razbije ob lastni nemoči. Vendar drhti med vsem smehom in otožno muziko globoka resignacija in spoznanje, ki je uteleseno v muzikantu Kristofu: nikamor več ne moremo mi mali ljudje. Edino, kar nam še preostane, je, da se kot otroci primemo za roke, da se imamo radi radi in si spet zamislimo »genij«. Karel, tretji muzikant, pa ne prihaja življenju naproti ne z razmišljanjem ne z odporom, temveč samo neugnano pije. Naj pride konec sveta, kaj njemu mar, on bo takrat že davno pijan. V tem malem svetu se znajde le dobra, uboga »mamik Ana, ki skrbi za te »brodolomce«, bivše dobro plačane muzikante, ki jih zdaj preživlja pobešana muzika. V srcu nosi samo eno željo: ljubezen do Miška, le em nedolžen, skrit račun: ostati v tem kobilku, v tej bojni prikladni izbi in imeti obroka.

Dramatik Schurek nam odgrne to življenje v trenutku, ko ga zmotita dve od zunaj vnešeni stvari: vdova Kati — to se pravi Miškova kaprica in strast ter milijon vredna skrinjica, ki jo najde Konrad ob hitnem vogalu. Konča se ta prisrečna zgodba s tem, da se po zmedli, ki sta jo povzročila strast in denar, življenje ponovno povrne v svoj umirjeni, obojni krog. Tudi Miško, neugnan egoist, nazadnje spozna, da kljub svojem »geniju« ne more nikamor: majhni smo, le če smo složni, lahko živimo.

Režiser Modest Sanein je postavil dejanje v stanovanje, ki je podčrta »lumpenproletarska« značaj

MIHA V GLEDALISCU

Miha je prišel v gledališče, sedel, a revež je pozabil smeti klobuk. Nekdo izza njega je zarežančil: »Klobuk dol!« Miha je zmeden skočil pokonci, snel klobuk in zopet sedel nazaj, a ker so v gledališču sedeži zaklopni, je zdrknil na tla. Ves besen je prisilil za njim sedečemu moškemu zausnico s pojasnilom: »To je pa zelo star vic.«

oseb. Skušal je dahniti svoji predstavi predvsem življenjsko občutje časa in okolja, da bi na ta način vzbudil resonanco v tržaški publiki. Njegova predstava ni toliko kopija neke resnosti, temveč predvsem intenzivno občutje le realnosti. Sceno je napravil Jože Cesar s primernim življenjem v mali svet cestnih muzikantov.

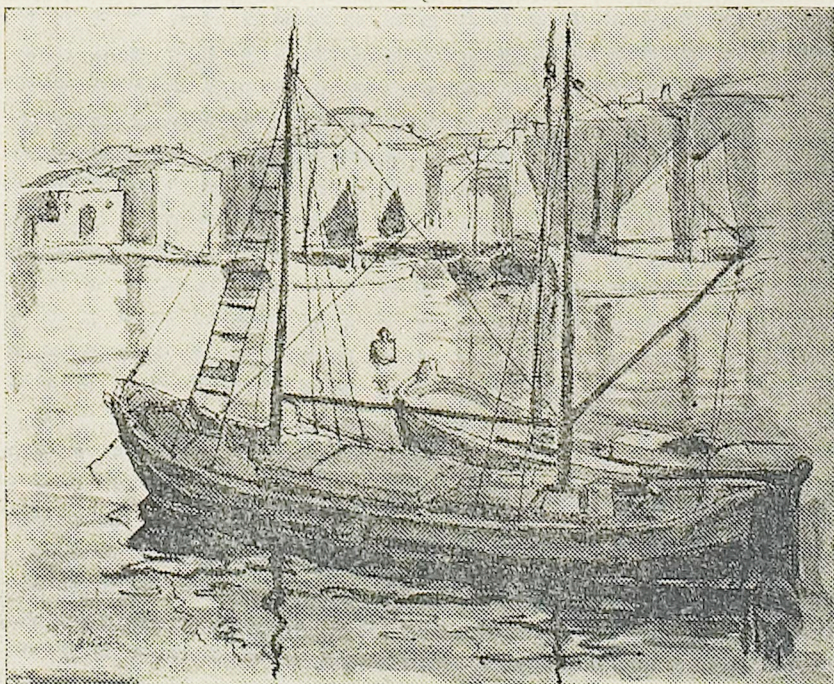
Tudi igralci: Joško Lukeš, Stane Stanušič, Modest Sanein, Stefa Drolčeva in drugi so svoje vloge dobro rešili; predvsem je treba opozoriti na impresivno in psihološko doživeti lik Stefke Drolčeve. — Čeprav bi želel dati podrobnejšo sodbo o igralškem kolektivu, mi zgolj informativni okvir članka tega ne dovoljuje.

S KOROŠKE

MOHORJEV KOLEDAR

Kakor vsa leta po vojni tudi letos gospodje okoli Celovške Mohorjeve družbe v svojem koledarju niso pozabili nesmiselnosti in nesramno blatiti Novo Jugoslavijo. Ozadje take dejavnosti je jasno, saj pripadajo avtorji najbolj kričočih in zlaganih sestavkov emigraciji, ki je s krvavimi rokami pobegnila iz Jugoslavije. Odločujoče besede v Mohorjevi družbi ima nemškoovinske nastrojeni ordinariat krške t. j. celovške škofije. Letos se je Mohorjeva družba pred koroškimi Slovenci in pred slovenskim narodom sploh osmešila zlasti s tem, ker je koledar s prilogi tudi literarno izredno slab. Stari Korošci menijo, da tako površno izdelanega koledarja in knjižnega daru še sploh ni bilo. Tudi duhovniki na podežlju, ki so večinoma zavedni Slovenci in ljudje iz krščanske ljudske stranke, majojo z glavami ter ne morejo razumeti, da se je ta stara slovenska ustanova mogla podrediti vojnim zločincem in postati sredstvo za hujškanje lastnega naroda proti svoji matični državi. Tudi stilistično in jezikovno so Korošci pričakovali od letošnjega tiska MD kaj več, kot jim dejansko nudi.

Podobni komentarji prihajajo tudi iz ZDA, kjer so v preteklem letu slovenski izseljenci za podporo Koroškim Slovencem zbrali toliko denarja, da si je Mohorjeva družba lahko uredila lastno tiskarno. Po uspešnem skupnem nastopu demokratske fronte delovnih ljudi in ljudske stranke na volitvah v Koroško Kmetijsko zbornico je Koroškimi Slovencem še bolj jasno, kam merijo in kaj hočejo doseči posamezniki, ki pod krinko »obrambe« proti komunizmu« prodajajo slovenske interese avstrijski buržoaziji.

Hejman Pečarič: PIRAN

Otroka v gaju

Bratce in sestrice sta šla v šolo. Pot ju je vodila mimo prelepega senčnega gaja. Cesta je bila vroča in prašna, v gaju pa hladno in veselo.

»Veš kaj,« reče bratce sestrici. »V šolo že se pridava. Tam je zdaj dolgočasno, v gaju pa je gotovo veselo. Poslušaj, kako žvrgole ptički! Pa veverice, poglej, koliko veveric poskakuje po drevju! Mar ne bi rajši stopila v gaj, sestrice?«

Sestrici je bilo kar všeč, kar je nasvetoval brat. Otroka sta vrgla vsak svojo torbico v travo, se prišla za roke, nato pa izginila za zelenim grmičevjem in se znašla pod kodrastimi brezami. V gaju je bilo res šumno in veselo. Ptički so se spretetavali sem in tja, žvrgoleli in vreščali; veverice so skakljale z veje na vejo; žužki so se živahno gibali v travi. Najprej sta otroka ogovorila zlatega hrošča.

»Pograj se z nama,« sta rekla hrošču.

»Rad, prav rad bi se poigral,« odgovoril hrošček, »toda žal ne utegnem. Pripraviti si moram kosilce.«

»Pograj se z nama,« sta rekla otroka rumeni kosmati čebeli. »Nakakor se ne utegnem igrati v vama,« je odgovorila čebelica. »Med moram nabirati.«

»Kaj pa ti? Se ne bi poigrala z nama?« sta otroka vprašala mravljo. »Mravlja ju pa sploh ni hotela poslušati: vlekla je slamico, trikrat večjo od nje same in hitela graditi svoj domsk.«

Otroka sta se obrnila do veverice in jo vprašala, če bi se poigrala z njima; toda veverica je zamahnila s kosatim repkom in odgovorila, da si mora nabirati orchov za zimo.

Otrokoma je bilo tesno pri srcu, ko sta sprevidela, da je vsakdo pri svojem delu in da se nihče noče igrati z njima. Pa sta tekla k potočku. Zuboreč čez kamenje je potoček hitel skozi gaj.

»Ti pač nimaš nujnih opravkov?« sta mu rekla otroka. »Pograj se z nama!«

»Kako? Jaz da nimam kaj opraviti?« je jezno zažuborel potoček. »O, lenona otroka! Kar poglejta me. Jaz delam noč in dan in nimam trenutka počitka. Mar ne napajam ljudi in živali? Kdo pa pere perilo, poganja mlinška kolesa, nosi čolne in gasi požar? O, koliko dela imam, da se mi v glavi kar vrtili!« je razložil potoček in hitel zuboreti dalje čez kamenje.

Otrokoma je bilo še tesneje pri srcu in sta pomislila, da bi bilo pač boljše, če bi najprej odšla v šolo in se šele pri povratku iz šole pomudila v gaju. Tedaj pa je bratce zagledal na veji prelepo drobno pismo. Videti je bilo, da posedeva prav zadovoljno in ker nima kaj opraviti, si žvngoli veselo pesmico.

»Ej, ti! Ti pa veselo žvrgoliš!« je bratce vzkliknil penici. »Ti pa bržda nimaš kaj opraviti; pograj se z nama!«

»Kako?« je užaljeno zašebetal penica. »Jaz da nimam kaj opraviti? Mar ne lovim ves ljubi dan mušice, da nahranim svoje malčke? Tako sem trudna, da perutničic ne morem dvigniti; zato pa zdajle s pesmico uspavam svoje otročičke. Kaj pa sta vidva danes e dobrega storila, mala lenuha? V šolo nista šla, ničesar se nista naučila, po gaju se potepata, zraven pa še druge motita pri delu. Rajši pojdiva, kamor so vaju poslali, in si zapomnita, da se prijetno oddahne in poigra le tisti, kdor je storil in opravil vse, kar je bil dolžan storiti.«

Kapitan Marko

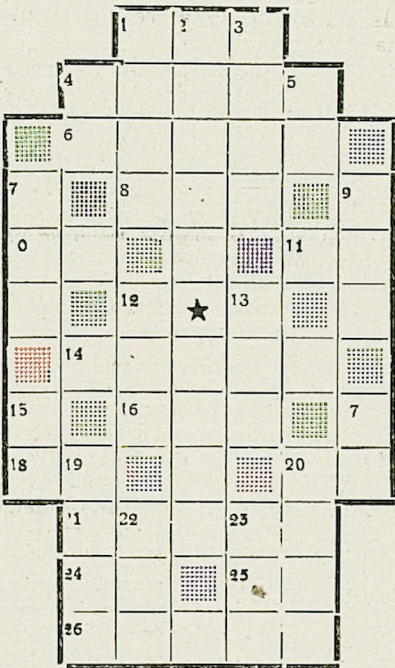
Vedro vode — to je morje, misli si naš mali Marko in iz smrekove je skorje si napravil majhno barko.

Sonce sije, a oglata barka reže morsk plan, morsk plan je v soncu zlata, a naš Marko — kapitan.

ZA BISTRE GLAVE

Vodoravno: 1. konica, 4. polotok v Jadranskem morju, 6. oblika glagola meriti, 8. geometrijski izraz, 10. veznik, 11. nikalna oblika glagola biti, 14. oblika glagola lomiti, 16. kar si vsi ljudje želijo, 18. nikalnica, 20. oziralni zaimek, 21. velika luža, 24. dva samoglasnika, 25. kratica za Rdeči križ, 26. električni aparat.

Navpično: 1. domača žival, 2. urednik vaše rubrike v »Slovenskem Jadranu«, 3. prevara, 4. začetne črke imena slovenskega mladinskega pesnika Ivana Minatti, 7. glavno mesto Italije, 9. praga, 12. bivališče, 13. izvor, 15. osebni zaimek, 17. osebni zaimek (množina), 19. turški velikaš, 20. prislov, 22. žensko ime, 23. dragocena tekočina.

mislci pišejo...

Dragi stric Miha!

Odkar se je moj očka naročil na »Slovenski Jadran«, sem zelo vesela in imam mnogo razvedrila. Pomisli, kako daleč je zasel ta lepi časopis, daleč k Sv. Trojici, v skromno vasico na Bloško planoto. Vsi ga radi čitamo, ker prinaša mnogo novic in lepih slik iz Slovenskega Primorja. Torej, dragi stric Miha, kmalu spet na svidenje in, če Ti je prav, pa objavi moj skromni dopis. Pozdravlja Te pionirka

Makuc Franciška, uč. IV. razr. osn. šole pri Sv. Trojici na Blokah

Dragi stric Miha!

Vsakokrat težko pričakujem »Slovenski Jadran«, posebno pa sedaj, ko je v njem tudi že kotiček za naše pionirje. Zelo rada berem povestice in gledam otroške filme. Tudi »Kekca« težko čakam. Takrat, ko ga

bom videla, Ti bom poslala svoje mnenje o novem filmu. Prosim Te, dragi stric, da ne bo moje pisemce priromalo v koš! Zelim, da ga objaviš! Priščno Te pozdravlja

Celigoj Sonja,

uč. III. razr. gimn. v Trnovem pri Ilirski Bistrici

Dragi stric Matic!

Tudi k nam pod zasnežene Kamniške planine je prijadral vaš, naš »Slovenski Jadran«. Z zanimanjem čitam dopise pionirjev in pionirk, še prav posebno pa odgovore in nasvete strica Miha. Lešnike prav rada čitam; četudi so včasih bolj trdi, jih vendar z malo dobre volje tudi jaz oluščim. Povabim Te, če si kaj turist, da greš z nami v gore, da ne boš vedno gledal z mokre luže, ampak tudi z ledenih vrhov v dolino. Ko pa se bomo vračali, bomo pa kakšno »luščino« zapeli. Prav lepo Te pozdravljam, kakor tudi vse pionirje in pionirke

Tance Fanika,

uč. III. razr. osn. šole Dragomelj pri Domžalah

stric Miha odgovarja

Ljuba Franciška!

Zelo me veseli, da Ti je všeč »Slovenski Jadran« in da ga rada prebiraš! Prav gotovo si pridna učenka, ko znaš tako lepo in pravilno pisati. Le še naprej ostani tako, pa bodo vsi imeli s Teboj veselje.

Ljuba Sonja!

Vidiš, Tvoj strah je bil zastoj! Pisemce ni priromalo v koš, ampak naravnost v tiskarno. Praviš, da rada bereš naš časopis? No, prav. Če ga rada bereš, potem pa boš tudi rada kaj napisala zanj.

Ljuba Fanika!

Brrr, Fanika, ker mrzlo je zavelo od Tvojega pisemca in po snegu je zadišalo. Ko pa sem pisemce prebral, mi je postalo toplo pri srcu, tako lepo si napisala, Fanika! Tvoje povabilo z veseljem sprejemam, kajti tudi jaz imam rad planine, čeprav sem doma ob morju.

Se cel kup pisem je prišlo in čakajo, da jih objavim. Pa nikar ne bodite nesumni, otroci, vsi boste prišli na vrsto! Pravilno rešitev Lešnikov iz prejšnje številke bom objavil prihodnjič, danes pa priob-

čaj imena tistih, ki so pravilno rešili prve štiri Lešnike: Kokotec Drago iz Pirana, Kotar Marica iz Lok pri Trbovljah, Božič Sonja iz Kanala, Ladislav Zunk iz Retja pri Trbovljah, Pratkaner Justa iz Ljubljane, Jozelj Ivan iz Babnega polja, Bole Milica iz Slavine, Sere Franc iz Trbovelj, Dedek Jelka in Ciril iz Koč, Jakomin Bruna iz Sv. Antona, Makuc Franciška iz Sv. Trojice na Blokah, Golob Bogdan iz Skočjana, Pavle Jevnikar iz Kopra, Marko Vilhar iz St. Petra na Krasu, Herkov Maja, Krmauner Slavko iz Laz, Kralj Viktor iz Trbovelj, Zetko Pavla iz Laž, Zunk Kati iz Trbovelj, Sinkovec Cvetka iz Krškega, Marica Dagarin iz Skofje Loke in Čej Marija.

Izzrebani pa so bili: Sere Franc, Trbovlje, Pance Fanika, Dragomelj pri Domžalah, Bole Milica, Slavine. Danes bo spet nekaj dela za bistre glavice: knjižanka! Bomo videli, kdo bo topot pravilno rešil!

Priščno vas pozdravlja

stric Miha.

France Habe:

S POTI PO MAKEDONIJI

Prespansko jezero, ki leži v višini 854 m, je nastalo z udorom. Nekoč je bilo jezero za 80 m višje. Ko se je voda umaknila, je za seboj zapuščala z blatno pokrito ravnino. Vzponredno z njenim umikanjem so prihajali ljudje, ki so orali plodna tla in gradili domove. Na ravnini, ki je bila v davnih, davnih časih jezersko dno, je danes Resanska ravnina z vasi Carev dvor, Bela crkva, Drmen, Jezerane in Perovo.

Po tej ravnini in jezerski gladini, ki je bila podobna mirni stekleni površini, se je prelivala voda v vseh mogočih barvnih odtenkih, od zlato-rumene do jasno zelene. Vse jezero je dobivalo počasi zeleno barvo, ki je na odprtem jezeru smaragdna. Med sedmo in deveto uro veje nad jezerom veter — denik (dnevnik), ki povzroča rahlo valovanje gladine jezera. Po četrty uri popoldne se veter poleže in jezerska gladina se popolnoma umiri. Takrat se spremeni jezero v prelepo ogledalo, kjer se vidi veličastne planine: na vzhodni strani Perister, na zahodni pa Galičica in Petrinjske planine.

V poletnih mesecih jezero vpija sončno toploto in jo hrani v svojem ogromnem kotlu. Prav zato vlada tu neke vrste sredozemska klima. Ko zamete pozimi sneg Galičico in Perister, se sneg že v višini 300 m nad

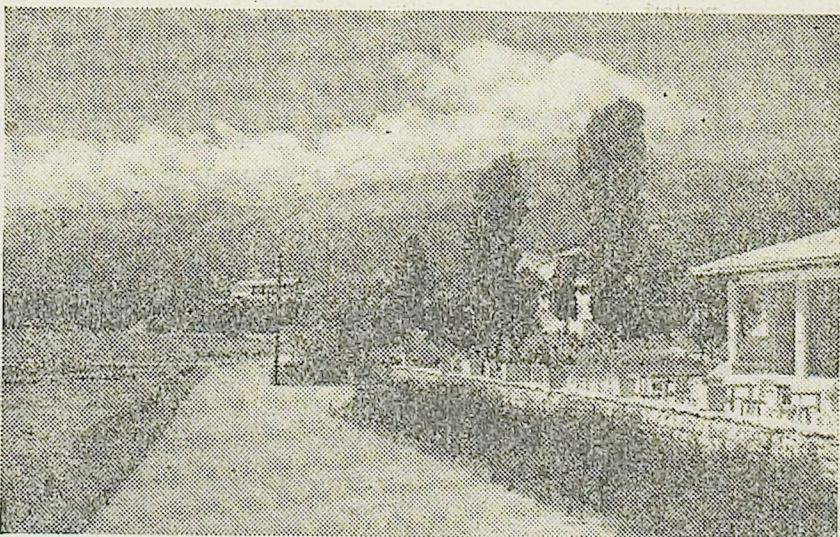
jezerom topli, tako da je silno redko paše na njegovo gladino. Samujlov otok pa je vse leto lepo zelen. Včasih so vaščani v zimskih mesecih prevažali črede svojih ovac na otok, ki je tudi pozimi zelen, pomladi pa so jih spet vračali na svoje kletje. Danes pa je Samujlov otok pust in mrtev ob trojni meji, vendar čaroben po svojih pripovedkah.

Baje je najlepši pogled na jezero prav s tega otoka. Na severni strani leži Galema Prespa (182 km²), ki pripada Jugoslaviji, na jugu Mala Prespa (49 km²), ki pripada Albaniji in na vzhodu manjši del Galeme Prespe (38 km²), ki je grški. Jezero ima dosti dotokov, vidnega odтока pa ne. Po vsej verjetnosti ponikuje pod apnenčasto Galičico. V smeri proti Zaviru na albanski strani je globok prepad — Vragova čupka, v katerega jezero počasi odteka, najbrž v Ohridsko jezero.

Zal so nas avtobusi že popoldne potegnili proti Reseni. S težkim srcem smo se poslavljali od tega jezerskega bisera. Pot nas je vodila po prečrtnem Resanskem polju. Povsod samo neskončno polje tobaka, ob pobočjih pa vinska trta. Vmes nas pozdravljajo prekrasna resenska jabolčja. Vsa dolina je zelo modavtna, poleti sade na njej

veliko moka. Obirajo ga v največji vročini v začetku avgusta. Najprej obrežejo makove glavice s posebnim nožičem na 3 zarez in pustijo, da se tam nabira več dni makov sok, ki se strdi v trdo snov. Čez nekaj dni pa gredo pobirati ta strup. Na pasu imajo lijak in s posebnim nožem postrgajo strup z glavice. Ta črna snov se oddaja v tovarno zdravil za izdelavo opija in drugih zdravilnih lekov.

Mimo zelenih pobočij, ki so drugod v Makedoniji redka, so nas vozili avtobusi ob južnem pobočju Plaukenske planine. Nenadoma sem

OB PRESPA NSKEM JEZERU

SUŽNJI

JANKO MODER

Gepide je zmedlo. Kunimond je videl, da se ne bo obdržal na nasipih. Za redke branilce je bila bojna črta vno-
vič predolga. Ukazal je peti umik proti sredini.

Alboin se je zapodil čez okope in dohitel Gepide. Težki meč je krčil pot gospodarju. Ni bilo sulice, da bi je ne pre-
sekal, ne usnjenege oklopa, da bi ga ne prebil. V živo meso
se je zajedalo železo in odpiralo je studence krvi.

Ob Alboinu je kosil Grusolf. S sulico je prebadal so-
vražnika in jih pehal s konj med mrlje. Dalje od njega je
bil Grimold, potem Gisulf, Arikij in Grosulf, Grosulfovi
sinovi. Ob teh je hitel Elmiki, za njim pa vsa množica bo-
jevnikov.

Alboin je prihrumel globoko v gepidski ostrog. Kuni-
mond je v obupu ukazal skleniti obrambni obroč z vozovi.
Vanj so se zatekli zadnji gepidski vojščaki, njihovi otroci
in žene. Ta jez je zadržal napadalce.

Alboin se je ustavil. Obrski in slovenski bojevniki pa
so še dalje zlagoma napadali od vzhoda in severa. Kakan jim
je ukazal hrumeti, a paziti na izgube.

»Hranimo se za konec!« se je hahljal Bajan. »Langobar-
di naj izkpravajo. Potem bo ves plen naš.«

A Bajan se je motil, če se je zanašal na gepidsko moč.
Alboin je na čelu svojih še tisti dan v silovitem zaletu pre-
dril obrambni obroč. Skozi vrzel so se usula langobarska
krdela.

»Hura! Hura!« zavrešče zmagovalci.

Med gepidskimi bojevniki se zamaje visoka, mršava
postava vladarja Kunimonda. Alboin spodbode konja in se
požene v sredo sovražne gruč. Nenadoma si stojita naspro-
ti vladarja. Alboin se peni od divjosti. Kunimonda jezi beg
prijatelja.

»Ali naj tudi sam zbežim?« za hipec zdvomi.

Z desnico tesneje oklene meč in z ostrim očesom opre-
zuje po sovragu. Tudi Alboin počaka. Mora se zbrati za
zadnji udarec. Rahlo drepeta, ko vidi pred seboj gepidskega
poglavarja. Kunimond opazi, da se Alboin obotavlja. Po-
blisne se mu nagla misel:

»Boji se me!«

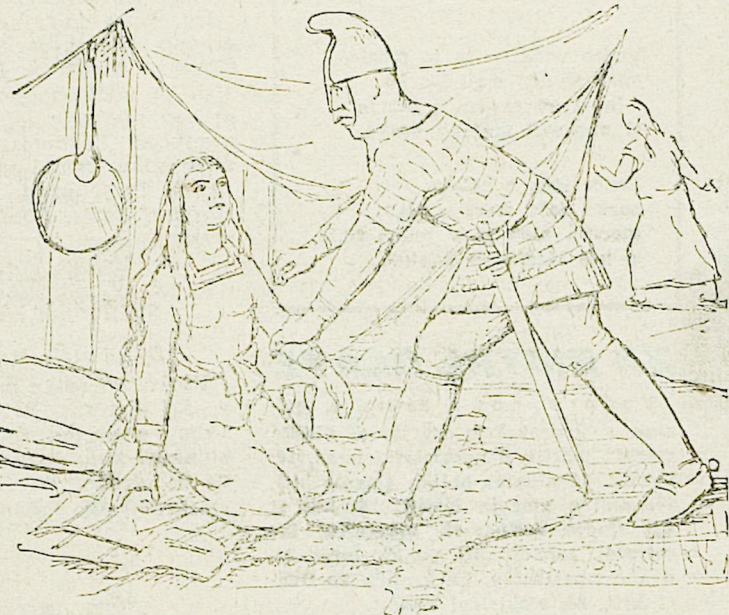
Vzravna se na prhajočem žrebcu in se zapodi proti
Alboinu. Vidi le človeka, ki mu je ubil očeta Turismonda. S
silo zamahne po nasprotniku, da železo zažvižga.

Dvoje mečev se sreča, dvoje rezil se zaje drugo v dru-
go. Zamolklo poč. Alboinu zagomeze po roki mravljinca.
Sam ne ve, kdaj mu meč zropoče na tla. Vidi, kako Gepid

že v drugo zamahuje. Cuti, da mu ugaša življenje, a ven-
dar poseže po sulici, zatakneni ob stremenu. Sivi Grosulf ta
hip s kopjiščem prestrže Kunimondov udarec, namenjen
vladarju.

Alboin spozna, da je rešen. Izdere sulico, jo nameri v
sovraga, spodbode konja in z zaletom pahne Kunimonda iz
sedla. Dolgo telo zgrmi na tla. Preplašeni žrebec useka z
zadnjimi nogami in zdrinja z bojišča.

Langobardski vladar nastavi okrvavljeno sulico Kuni-
mondu na prsi in ga pribije na tla. Nemo ugasnejo sive oči,

Alboin pa v divji togoti plane s konja, pobere meč, odseka
sovražniku glavo in si jo z lasmi zatakne za pas.
Kri mu je zaturljala po nogah in stremenih.

Se preden je sonce prišlo do temena, so Langobardi
trčili ob Slovence in Obre ter zmagovalno zarjuli:
»Zmaga! Zmaga!«

Boj je bil končan. Minila je poslušnost, začela se je
plenitev. Samoga Alboina je zmikala sla. Poiskal je Kuni-
mondov šotor. A komaj je odgrnil zaveso, je obstrmel nad
lepoto, ki mu je zasijala iz šotora.

Na debelem tigrovem krznu je medlela Kunimondova
hči Rosmunda. Megla solza ji je zatirala oči. Druge ženske
so zavreščale in se razbegnile, le Rosmunda je obsedela in
vzdržala Alboinov pogled.

Vladar je stopil k nji, jo prijel za zapesjka, posadil na
konja in oddiral z njo v svoj šotor. Zagrnil se je z lepo
jedinico in ni ga bilo več na spregled.

Medtem so zmagovalci plenili. Vse je šlo s krvoločnimi,
razbesnelimi vojščaki: žene, črede, dragotnine, denar. Gostili
so se in se veselili, dokler niso od onemoglosti popadali.

Stotnik Rufin, strateg rimljanske trdnjave, si je oddah-
nil in žele poslati nad pijane zmagovalce oddelek tež-

kih oborožencev, potem pa mu je bizantinska ločavost ven-
dar odsvetovala spor z novimi mejaši.

»Gepidi so uničeni. Prijateljska in zavezniška pogodba
me ne veže več.« se je potolažil. »Bizantinsko varuštvo jim
ni več potrebno.«

Sesti dan po zmagi so se langobardski, obrski in slo-
venski veljaki zbrali, da bi si razdelili zemljo in plen. Obri
so divjali in tudi Alboin ni molčal.

»Zakaj ste se izmikali boju? Kdo je prebil največ krvi?
Cigavih vojščakov je največ padlo?« je izzival obrske kane.

»Kdo je odpeljal Rosmundo, Kunimondovo hčer? Kdo
je pograbil črede in zlato?« so mu vračali Obri.

Alboin se je na tihem smehljaj:
»Žrtve so bile hude, a plačilo je lepo. Slajše jetnice še
nisem imel!«

Obri niso odnehali. Zahtevali so zase črede, pol zemlje
in Rosmundo.

»Rosmunde ne dam!« je kričnil Alboin.

»Vzeli ti jo bomo!« je usekal kakan Bajan.

»Vzemite vso zemljo!« je ponudil Alboin.

»Kaj nam bo zemlja!« se je režal kakan. »Zlato in črede
hočemo! Če jih ne daš zlepa, jih boš dal zgrdat!«

Obri in Langobardi so se dajali za plen, kakor da gre
samo njim. Tedaj je starosta Ljubelj za Slovence zahteval
zemljo. Trda in težka pest je udarila in zmagača. Ne Obri
ne Langobardi mu niso ugovarjali, zakaj zemlja ni dišala
nikomur. Prepričani za zlato in črede pa se je nadaljeval.

Nazadnje so Obri pritiskali s silo. Alboin jim je oddal
dosti čred in domala vse zlato, ki ga je bilo v Kunimondo-
vih zakladnicah zvrhane posode, samorodnega, komaj iz-
luščena iz krila zemlje v zlatih rudnikih v Kampaniji, kjer
so ga spravljali na dan še prvotni prebivalci, pa tudi pre-
kovanega v plemenite čkraglače s Kunimondovo podobo na
eni strani. Vse je izginilo v obrskih mehovich.

Kakan je sklenil z Langobardi zavezništvo in prija-
telstvo. Alboin je obdržal samo Rosmundo in nekaj čred.
Zemljo so prepustili Slovcnom, z njo vred pa lesena, ilov-
nata in tudi kamnita bivališča, v katerih so dotlej živeli
Gepidi. Sam Bajan je zasadel Kunimondovo prestolno šoto-
riše in sklenil namesto njega postaviti kakanski bing.

Take zmage Langobardi niso pričakovali. Praznih rok
in slabe volje so jezili nazaj v selišča ob rimskih cestah
po panonskem gričevju. Spet so radi prisluhnili Elmikiju.
»Za koga smo prelivali kri?« je sikal od duke do duke.

»Samo Alboin ima dobiček od naših žitev!«

Tudi Grosulf je godrnjal:

»Kaj, če ima Alboin Rosmundo! Huje je, da smo name-
sto Gepidov dobili za soseda krvoločnega Obra!«

Alboin pa je zvesto jahal ob svojem zakladu in ugibal,
s čim bi svojim potešil zavist in maslil pohlep.

Tretji dan je se je pripodila za njimi obrska drhal in
jih napadla. Boj je bil trd. Alboin se je zaman skliceval na
zavezništvo s kakanom. Sodrga je pobijala in ropala, do-
kler ni ostal ves pratež na bojišču, od koder so si Lango-
bardi stežkoma rešili golo življenje.

Zdaj je tudi Alboin začutil, da ob novih mejah ne
bodo varna tla. Poklical je sivega Grosuffa in ga poslušal,
ko je silil v rodovito Italijo:

»Tam je divjad, tam je zverjadi in živine! Tam sonce
budi življenje in rast. Tam je obljubljena dežela!«

Toda Alboin se je otepal. Ni si maral še tam nakopati
sovražnikov.

»Carigrad mi je gorak že zaradi knežne Rosmunde, ker
je bila pod njegovim varuštvom.« mu je ugovarjal.

»Carigrad je daleč in kaj mu gepidske zadeve mar!«
se ni vdal Grosulf.

(Se nadaljuje)

ALPHONSE DAUDET:

ARLEŽANKA

(Nadaljevanje s 7. strani)

Se istega večera grsta oče in sin skupaj na polje.
Dolgo ju ni nazaj, in ko sta se vrnila, je mati še čakala
nanju.

»Zena!« pravi oče in pripelje sina k njej, »objemi
ga! Nearečen je!«

Janko ni več govoril o Arležanki. A ljubil jo je še
vedno, ljubil celo bolj, odkar jo je videl v naročju dru-
gega. Bil pa je preponosen, da bi o tem sploh kaj go-
voril in to je bilo nesrečnega mladeniča! ... Kolikokrat
je prebil sam po cele dneve, ne da bi se ganil iz kakega
koca. Drugič se je zopet v noč togoto vrget na delo in
sam delal za deset delavcev ... Ko se je mračilo, se je
odpravil proti Arlesu in šel tako daleč, dokler ni za-
gledal vitkih mestnih stolpov, ki so na zapadu kipeli v
nebo. Potem se je vrnil. Nikdar ni šel dalje.

Ko so ga domači videli vedno tako otožnega in sa-
mega, niso vedeli, kaj bi začeli. Bili so se nesreče ...
Nekoč ga med obedom pogleda mati s solznimi očmi in
mu pravi:

»Poslušaj, Janko, če ti je že toliko zanj, ti je ne
bomo branili ... Očeta je od sramote zalila rdečica in
povesil je glavo.

Janko je črkimal in odšel.

Od tega dne je začel čisto drugačno življenje. Da bi
pomiril starše, se je kazal veselega, zahajal v gostilne in
hodil po vesellicah in sejnih. Na žegnanju v Fonviellu je
celo vodil farandolo (provansalski narodni ples).

Oče je dejal: »Ozdravel je!« Mati pa se je še vedno
bala in bolj kot kdaj pazila na sina ... Janko je spal z
mlajšim bratom tik poleg svilenke in uboga starka si je
dala postaviti posteljo zraven njune sobe ... Morda bi
jo kdaj ponosno potrebovali pri sviloprejkah.

Prišel je praznik sv. Elije, ki je zaščitnik gospodarjev.
Na pristavi je bilo veselo ... Vsa si je lahko pri-
voščil chateaufneufskega vina in kuhano se je tožilo kot
bi bila voda. V zrak so spuščali rakete in umetni ogenj
in po brestih so viseli barvani lampijončki ... Naj živi
sveti Elija! Farandolo so vrteli, da so je imeli vsi dovolj.

Mlajši si je pripadil nov suknjič ... Tudi Janko je bil
videti dobre volje, celo z materjo je hotel plesati; re-
vica je jokala od same sreče.

Opolnoči so odšli k počitku. Vsi so bili potrebni spa-
nja ... Le Janko ni mogel spati. Pozneje je povedal
mlajši, da je vso noč hitel ...

Naslednje jutro je mati navsezgodaj slišala, kako je
nekdo šel skozi njeno sobo. Obšla jo je zla slutnja:

»Kaj si ti, Janko?«

Mati kar se da hitro vstane:

»Janko, kam pa greš?«

Sin se je zavijtel na podstrešje, mati za njim.

»Sin moj, za Boga svetega!«

Zaprli je vrata in sunil zapah.

»Janko, moj Janče, povej mi, kaj misliš storiti?«

Starica je z drgetajočimi rokami tipala za kljuko ...

Nesrečni mladenič si je mislil: — Preveč jo ljubim,
zato rajši grem ... Oh, kako revna so naša srca! Vendar
je hudo, da prepriče more ugonobiti ljubezni!

Takrat se je odprlo okno, na tlakovano dvorišče je te-
lebnilo telo in konec ...

Zjutraj so se spraševali vaščani, kdo neki tako joka
zdolaj pri Stefanovi pristavi.

Bila je mati, ki je na dvorišču pri kameniti mizi, mo-
kri od rose in krvi, brez vsake obleke tužovala nad mrt-
vim sinom, ki ga je držala v naročju.

ŠAH

Slabost vezanih figur

Beli: Kg1, Dd4, Te1, Te2, Sf3, a2, b2, d5,
f2, g2, h2.

Crni: Kg8, Dd7, Tc8, Te8, Lf6, a5, f7, d6,
f7, g7, h7.

Naslednja pozicija je poučna predvsem
zato, ker nam pokaže nemoč črnih figur,
vezanih na obrambo ene same točke, pa
čeprav imajo te figure razmeroma precej
prostora za gibanje.

1. Dd4—g4! (Na prvi pogled boste dejali:
»Tiskovna pomotak! Pa ni tako! Crni nam-
reč ne sme vzeti dame, ker je v tem pri-
meru mat na e8, prav tako pa tudi ne trd-
njave na e2, ker izgubi damo.

1. ... Dd7—b5. (Edina poteza, kajti na
Te8 sledi Dd7 in Te8.) 2. Dg4—c4! (Tudi
sedaj je bela dama brez nevarnosti, kajti
črna dama in trdnjava na c8 morata šči-
titi točko e8.) 2. ... Db5—d7, 3. Dc4—c7! (Bela
dama vedno bolj stiska obroč črnih
figur, ki branijo mat na e8.) 3. ... Dd7—
b5 (na Dd4 sledi Te4), 4. a2—a4, Db5—a4,
5. Te2—e4 (preči 6. Dc8, Tc8, 7. Ta4 in
osvojitve trdnjave).

5. ... Da4—b5, 6. Dc7:b7 in črni se vda,
ker ne more več braniti točke e8.

RADIO

jugoslovanske cone Trsta

Spored najvažnejših oddaj od 16. do 22. II.

Sobota 16. februarja:

14.00 Prijubljene molodije. 14.35 Poje
vokalni kvintet »Niko Stritca«. — 19.00
Promenadni koncert. — 22.00 Prenos pleš-
ne glasbe iz hotela Triglav v Kopru.

Nedelja 17. februarja:

8.00 Za naše kmetovalce. — 9.00 Mladin-
ska oddaja: Bratovščina sinjega galeba.
— 13.45 Glasba po željah. — 16.30 Po
Sloveniji v narodni pesmi.

Ponedeljek 18. februarja:

14.00 Za vsakogar nekaj. — 18.15 Jezi-
kovni pogovori. — 21.00 Slušna igra: Go-
golj: »Revizor«.

Torek 19. februarja:

14.00 Slovenske narodne pesmi. — 18.15
Kulturni pregled. — 20.00 P. Mascagni:
»Prijatelj Fritz« — opera v 3. dejanjih.

Sreda 20. februarja:

14.00 Uganite, kaj igramo. — 14.35 Kon-
cert slovenske klavirske glasbe — izvaja
pianist Pavel Sivc. — 18.00 Poje sopra-
nistka Vanda Gerlovič. — 19.00 Iz tiska
zamejskih Slovencev. — 21.00 Poje komor-
ni zbor iz Trsta p. v. U. Vrabca.

Četrtek 21. februarja:

14.35 Igra »Kmečki trio«. — 17.45 Iz zgo-
dovine naše narodne revolucije.

Petek 22. februarja:

18.15 Zdravje in dom. — 19.00 Fridrik
Chopin in George Sandova.

Objave in oglasi

ZAHVALA. Vsem, ki so spremili
našega dragega ROKA BARUCO k
zadnjemu počitku na pokopališče v
Koštaboni, se najpričneje zahvalju-
jemo. Posebno se zahvaljujemo orga-
nizaciji Zveze borcev, katere člani
so nesli pokojnika in se poslovili od
njega ob odprtem grobu.

Koštabona, 14. febr. 1952.

Rodbina Baruca.

Z odločbo št. 6-8/52 Okrajnega ljudskega
odбора v Kopru je prešlo v likvidacijo

OKRAJNO SOLSKO POSESTVO

V SKOCJANU

Opozarjamo vse odjemalce — dolžnike, da
najkasneje do konca februarja 1952 porav-
najo svoje dolgov, dobavitelje — upnike
pa, da prijavijo svoje terjatve na podlagi
dokazanih dokumentov.

Po 29. februarju 1952 ne bomo več upo-
števali reklamacij. Likvidacijska komisija.

Ljudsko gledališče v Kopru kupi nekaj
nošenih črnih frakov s hlačami. Ponudbe
na upravo Ljudskega gledališča Koper.

Preklicujem kot neveljavno izgubljeno
prometno knjižico za 4-tonski tovorni avto
števke Chevrolet, št. motorja 3.829.675,
št. šasije 89.44- evid. št. STT 2127, lastnik
Kocjančič Matija, Smarje št. 120.

Aldo Meton, stanujoč v Skofljah IV. št.
38, preklicujem osebno izkaznico številka
53.298/48, izdano od KLO Skofije.

Elvino Pecman, stanujoč v Skofljah IV.
št. 35, preklicujem osebno izkaznico št.
54.006/766, izdano od KLO Skofije.

Robert Dellasanta iz Skofije III. proglasa-
sam za neveljavno svojo osebno izkaznico
št. 53.910/670, izdano od KLO Skofije dne
5. I. 1950.

Armando Pohlen preklicujem svojo oseb-
no izkaznico št. 53.373/123, izdano dne 30.
XII. 1949 od KLO Skofije II.

Robert Kozina proglasašam za neveljavno
osebno izkaznico št. 54.030/790, izdano od
KLO Skofije dne 10. II. 1950.

Andrej Kozina preklicujem svojo osebno
izkaznico št. 53.504/254, izdano dne 31. XII.
1949 od KLO Skofije.

Gabrijel Primožič iz Urbancev št. 67,
preklicujem osebno izkaznico št. 53.501/251,
izdano dne 31. XII. 1949 od KLO Skofije II.

Ezio Koršič iz Skofij II. št. 47 proglasa-
šam za neveljavno osebno izkaznico št.
53.647/397, izdano dne 2. I. 1950 od KLO
Skofije II.

Patricij Pecman iz Skofij IV. preklicu-
jem osebno izkaznico št. 53.273/23, izdano
dne 29. XII. 1949 od KLO Skofije.

Renato Makor iz Skofij II. št. 13 pre-
klicujem osebno izkaznico št. 53.444/198, iz-
dano dne 31. XII. 1949 od KLO Skofije.

RESITEV NAGRADNE KRIZANKE

IZ PREJSNJE STEVILKE

Vodoravno: Kilovat, Alabama, ris,
Lah, ar, ti, poleg, to, rr, Akita, no, uf,
Iri, Uri, Jenisej, Anabaza. Navpično:
Karantanija, Ilir, las, Ob. val, amater, ta-
higrafija, porto, okoren, urez, Ina, USA,
Ib.

Ker objavljamo ta teden krizanko na
mladinski strani (nagrada velja samo za
mlade reševalce), je na tem mestu izostala
v tej številki običajna nagradna krizanka.

Med reševalce, ki so nam poslali pravil-
ne rešitve krizank v zadnjih dveh števil-
kah, smo razdelili štiri knjižne nagrade.
Nagrade prejmejo: Valeri Tončič in Ja-
dran Markežič iz Kopra, Benjamin Zoržut
iz Valdoltre in Lea Grahov iz Ankarana.

GOSPODINJA

kakšen red vlada v tvojih omarah

Ponos vsake redne gospodinje je, da ima v omarah čim več perila. Pa to perilo mora biti tudi lepo zlikano in oprano ter v redu zloženo, morda celo dišeče po sveži sivki! Obleka pa mora biti vedno osnažena, zašita ter v redu obešena.

Za perilo imamo navadno visoke omare s policami ali pa predalnice. Prostor v omari si moramo razdeliti tako, da pride težje perilo, t. j. njuh, namizni prti itd. na dnu, na vrhu pa lažje ostalo perilo. Važno je, da so razne vrste perila zložene enako in vedno na istem mestu, da jih po potrebi lahko najdemo. Skrbna gospodinja ne bo dopuščala, da ji družinski člani brskajo sami po

omarah. Seveda mora biti sama tako skrbna in pozorna, da bo o pravem času pripravila čisto in družine potrebno perilo. To velja posebno za posteljno perilo, brisače, namizne prte in podobno. Osebnostno perilo si odrasli člani po okusu sami izbirajo in zanj skrbijo. Nošeno in oprano perilo je treba polagati vedno spodaj, tako da izrazimo v enakoličini vse komade.

Paziti moramo tudi na to, da perilo položimo v omaro samo, če je res lepo oprano in zlikano. S tem zadošimo pravilom higijene! Z likanjem in pranjem pranjem se namreč perilo razkuži, uničijo se razne bolezenske klice! Naj bo perilo še tako

prvovrstno, če je zanikrno zlikano ali pa celo strgano, izgubi polovico svoje vrednosti! Zaprano perilo ni v čast gospodinji!

Omare za obleke so drugače urejene. Obleke, plašče in podobno obešamo v omaro. Obešalniki za plašče, kostume in moške obleke naj bodo primerno široki, sicer se oblika navedenih oblačil pokvari. Moške hlače je treba pravilno po zalikani gubi zložiti in na primeren način pritrditi, sicer so hlače podobne cevem! Za lahke ženske obleke je dobro, če obešalnike prevlečemo z mehkim blagom, n. pr. flanelo. Tako zabranimo, da rob obešalnika ali držaj obleke ne natrga. Če je omara z oblekami preveč natrpana, se obleke vedno znova zmečkajo!

Če hočemo ohraniti obleke lepe, ne pozabimo, da prah in znoj močno načenjata tkanine! Predno spravimo katerikoli obleko v omaro, jo najprej okratamo in dobro prezračimo. Če smo se z obleko dolgo zadržali z zakajenim prostorom, jo pustimo dan ali dva na svežem zraku! Samo očiščeno obleko smemo spravljati v omare!

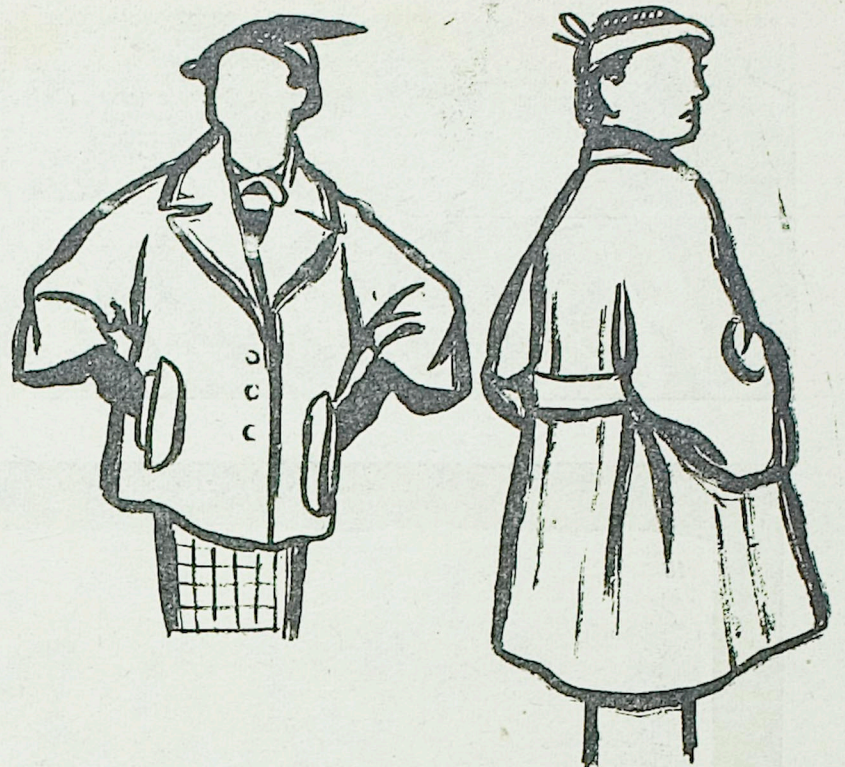
Če se bomo ravnali po takih navodilih, bomo prihranili sebi in drugim stroške in jezo!

ZA DOBRO VOLJO

Prijatelj na obisku: »Francek, povej mi, kaj ima danes Tvoja mama, da je tako razdražena in nemirna?« Mali Francek zaupno: »Bolha jo grize!«

Tinče babici: »Stara mamica, zatisni enkrat oči.« »Zakaj?« vpraša babica. Tinče: »Očka je rekel, da kakor hitro zatisneš oči, dobimo cel kup denarja.«

Učitelj v mestni osnovni šoli: »Tonček, povej, katera žival nam daje klobase?« Učenec: »Mesar.«

V zraku visi že predstutnja pomladi! V taki predpomladanski ubranosti uhačajo misli naših deklet in žena tudi v omare ter premišljujejo, kaj bodo obleke ob prvih toplejših dneh. V kakem skritem kotičku omare leži morda kak star ponošen plašč, ki nas lahko reši zadrege. Vzemimo škarje v roke in dobro voljo, pa ga razparajmo in pričarajmo si praktično, elegantno in okusno pomladansko jopico, ki bo razveselila vsako ženo in dekle. Lepota ni v dragocenem blagu, ampak v lepoti kroja!

Drobni nasveti

Kako ohranimo dalj časa sveža jajca
To storimo na več načinov. Najbolj enostaven način je, da vložimo jajca v raztopino salicilne kisline in glicerina ter jih shranimo na hladnem prostoru. Iz glicerina izhlapi voda, del salicilne kisline iz raztopine kristalizira. Glicerina vpija počasi vlago iz zraka, zato ostane površina jajca vedno vlažna. Če niso jajca okužena že pred namakanjem, ostanejo dalj časa sveža.

Gornja raztopina mora biti segreta na 55–60° C.

Zmleta kava ohrani ves svoj vonj, če jo pomešamo s stolčnim sladkorjem in spravimo v dobro zaprti pločevinasti posodi.

Presno maslo, ki je zavito v papir, namakaj s papirjem vred v mrzli vodi. Papir bomo tako s lahkoto odstranili, ne da bi se nanj prijel drobec masla. To je važno zlasti v vročih poletnih mesecih!

nudi roko! V obratnem primeru lahko nastane mučna zadrega, ko mora osramočen odtegniti iztegnjeno roko. Ponujemo roko je treba vzeti v polno dlan s primernim stiskom. V nobenem primeru ni dostojno zadrževati in stiskati roke, ali pa jo nekaj časa preveč energično stresati. Pri podajanju rok je treba sleči rokavico, če se to dogaja v zaprtem prostoru. Na ulici, predvsem v zimskem času, to lahko opustimo. Če pa sleče rokavico oseba, ki ti roko ponuja, je razumljivo, da jo moraš sleči tudi ti.

Pogosto se dogaja, da prideš v družbo enega ali več neznanih oseb. Tvoje zadržanje bo sedaj odvisno od časa, ki ga nameravaš

preživeti v neznani družbi ali pa od tega, če si želiš ohraniti sklenjeno poznanstvo. Navadno pa je situacija takšna, da se moramo predstaviti neznanim osebam. Kako naj se vedemo v takem primeru, da bo naše vedenje čim bolj uglaseno in neprislusljivo? Moški se vedno predstavi ženski, mlajši starejšemu, dekle ženi. Pri tem se pristavi vljudne besede kot n. pr. »dovolite, da se predstavim«. Istočasno povemo glasno in razumljivo svoje ime! Mnogo je namreč primerov, ko tudi primerno izobražena oseba sploh ne pove imena ali pa nekaj zamrmra, da je pri najboljstri volji ni mogoče razumeti. To je zelo nevljudno, saj je namen predstavljanja vendar ta, da se z osebami res spoznamo. V zaključeni družbi opravi dolžnost predstavljanja vedno gostitelj! Domačine ne predstavljamo z imenom, ampak pristavimo samo: moj brat, moja hči itd. Poudariti je treba, da se ženska nikoli ne predstavi moškemu!

Po predstavljanju sledi navadno razgovor, ki ga pričanja navadno starejša oseba. Pravil o primernem in dostojnem razgovoru je toliko, da bi lahko o tem poglavju napisali knjigo! Omejili se bomo samo na to, kar zahteva družba od olikanega človeka! Prijetno družabno življenje se bo razvilo le tam, kjer bodo osebe znale tudi pazljivo poslušati. Skrajno nevljudno je, če nekdo govori, pa ga sosed sploh ne posluša. To pomeni ponižati sočloveka v njegovem dostojanstvu. Nadalje mora biti vsak razgovor po možnosti slovniki pravilen! Najlepši okras besedam je pravilna izgovorjava materinskega jezika. Izobražen človek naj ne pači govoric iz dialektom, niti naj ga ne obremenjuje s nepotrebnimi tujkami. Ne govorimo preglasno, temveč prostoru in poslušalcem primerno! Svoj živahen temperament skušajmo v družbi krotiti, zato ne krilimo z rokami! Smeh bodi umirjen in ne preglasen, razposajen ali celo krohotajoč! V govoru ne smemo prekinjati drugih oseb. Vsebinska razgovora mora biti primerna poslušalcu glede na starost, spol in poklic. Ne vsiljujmo drugim svojih nazorov! Izogibajmo se razgovora, ki bi spominjali prisotne na kak mučen doživljanj! Spori in prepripi so znak slabe srčne kulture! Izogibajmo se kletvic! Tudi prilizovanje in laskanje ni primerna oblika občevanja s sočlovekom. To je za ponosnega človeka žaljivo!

Isto velja tudi glede vedenja v plesni dvorani. Vsak plesalec se mora plesalki, ki jo zaprosi za ples, najprej predstaviti. V zaključeni družbi so obvezni vljudnostni plesi! Za ples se prosi najprej gostiteljico, nato ostale žene in dekleta po starosti ali položaju. Sele nato si plesalci lahko izbirajo plesalke po okusu! V zaključeni družbi je nevljudno plesati stalno z eno plesalko. Večja lahkotnost v tem pogledu vlada na javnih plesih, kjer si tudi dekleta lahko neovirano izbirajo plesalce!

Ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Milko Stofa, Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predal 2. — Stevilka tekočega računa pri Istrski banki v Kopru 06—909—171. Podružnica: Postojna, Gregorčičev dvored 5, tekoči račun pri podružnici NB v Postojni št. 650-90322-6.

Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Iz otroške ambulante

Osem mesečni otroci morajo poznati žlico in gosto hrano. Nekdaj so jim začeli dajati s krožnika zgozdaj — in prav so imeli, — od šestega meseca naprej in po malem, kakor hitro so otroci sedeli. Nekdaj je bilo več srečnih malih, ki niso poznali stekleničke, ne cucilja. Pili so pri materah in sedli počasi za mizo kakor veliki.

Mislím, da želite, da bi tudi Vaš fantič sedel kdaj sam za mizo. V ta namen ga bo treba hraniti drugače, kot ste ga hranila dosedaj. Nikar ne tlačite dopoldne preveč v njega, za kosilo naj ostane lačen. Zaenkrat mu dajte dopoldne kuhano pretlačeno jabolko s sladkorjem in z limono. Zadošiti mu bo — čeprav mi ne verjamete. Ko bo fantič hranjen prav, ne bo več zaprt. Živel bo brez »purg« in brez »žajfec«. Tekrat mu boste dala s kompotom biškote ali malo kruha, ali naribana jabolka (naribana jabolka zapirajo), ali drobno naribano korenje. Če se boste držala sama kisló, ko boste dajala otroku hrano, ki je drugega okusa in druge barve kot kava, potem ne bo fantiču nič zadošiti sladko in vse skupaj bo »hitil v eno«. Vi niste ne prva ne zadnja prijateljica kave, ki zasluži posebno predavanje o otroški prehrani. (Konec prihodnjič)

Obširne priprave za olimpiado v Oslu

Pozornost vsega športnega sveta je te dni obrnjena v Oslo, kjer se bodo na VI. zimskih olimpijskih igrah pomerili najboljši tekmovalci zimskih športov. V vseh državah, ki bodo sodelovale na olimpiadi, so bila že dva meseca poprej številna izločilna tekmovanja, na podlagi katerih so se postavili državne reprezentance iz vrst najboljših. Tudi olimpijski komiteje Jugoslavije je določil naše predstavnike za Oslo in sicer nas bosta zastopala v smučarskih skokih Karel Klančnik in Janez Polda, v smučarskem teku za ženske Nada Birko in Angela Kordež, v alpskih disciplinah pa Tine Mulej in Janko Stefe.

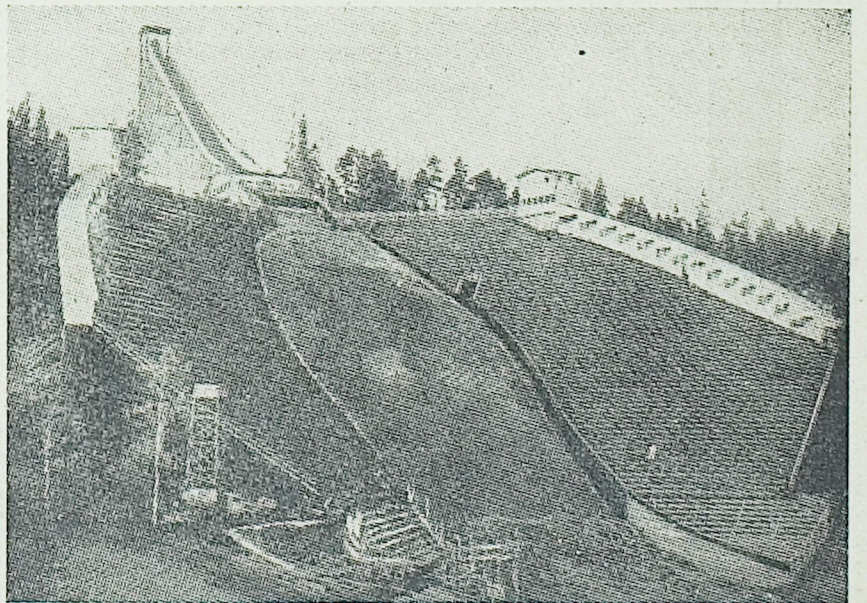
V začetku februarja je zapadla na Norveškem nekaj snega in prireditelji so bili prepričani, da jim je s tem odpadla glavna skrb. Njihovi računi pa so bili preuranjeni, kajti zapadli sneg je deloma skopnel, deloma pa poledenel. Začela se je velika »bitka za sneg«, v kateri sodelujejo z enako verno gasilci, vojaki, študenti in ti soči prostovoljci. Neprestano so na delu vodne črpalke, da bi prilepile k tlom tistih nekaj cm snega, ki je zapadel. Tekmovalci sicer protestirajo, da so prišli smučati in ne drsat, vendar je nebo zaenkrat za vse njihove proteste gluho.

Tekmovalci, ki so prispeli v Oslo, so se naselili v olimpijskem naselju in pridno trenirajo. Zaradi poledenelega terena je bilo tudi več manjših poškodb. Pri vstopu v olimpijsko naselje plapolata norveška in olimpijska zastava. Tudi mesto Oslo ima svečano lice. Izložbe trgovin so okrašene s slikami in olimpijskimi znaki. Pri postaji podzemne železnice se dviga velik olimpijski slavolok. Računajo, da bo posetilo Oslo 100.000 obiskovalcev iz tujine in okrog 150.000 gostov.

Kongres mednarodnega olimpijskega odbora je otvoril norveški nasledstveni princ Olav, sin kralja Haakona. Princ je dejal, da je ta kongres zadnja preizkušnja možnosti, ki jih ima šport, da zbliža ljudi. Olimpijsko pri-

sego na zimskih igrah b v imenu vseh tekmovalcev položil 40 letni Birger Ruud, edini, ki mu je dvakrat, in sicer leta 1932 in 1936 uspelo osvojiti zlati olimpijski medalji v skokih, razen tega pa je leta 1948 dobil tudi srebrno olimpijsko medaljo. Za sojenje letošnjih tekmovanj v smučarskih skokih je mednarodna smučarska zveza določila 122 sodnikov. Jugoslavijo bodo zastopali trije.

V Oslo je prispela tudi tričlanska ruska delegacija na skupščino Mednarodnega olimpijskega odbora. Predsednik olimpijskega komiteja SZ Adrianov je izjavil, da njihovi tekmovalci niso imeli časa, da bi se pripravili, in da zato ne bodo prišli v Oslo. Če ne bi bilo te okoliščine, bi Sovjeti nedvomno »z lahkoto osvojili olimpijske trofeje«. Ko so Rusom povedali o sijajnih rezultatih Andersena v hitrostnem drsanju, so dejali, da so takaj časi pri njih »običajna stvar«, in da bi ga gotovo premagali, če bi se udeležili tekmovanja.

Olimpijska skakalnica v Holmenkollnu, fotografirana v poletnem času. Sedaj jo pokriva plast snega in pretekli teden so bila na njej že prva večja tekmovanja ob navzočnosti 50.000 gledalcev. Proti pričakovanju je zmagal zastopnik »stare garde« Arne Hoel s skokoma 70 in 70,5 metrov.

Krvaavi jezdeci

FRANCE BEVK

18

Neki večer se je Stefanu zdelo, da je mimo hiše hušnila senca, ki je bila po obrisih podobna gastaldu. Drugič je videl Feliksa, kako je prihajal ob njivi in se sklonil k njegovi ženi, ki je plela, da je kričnila in odskočila. Stefan je bil v trenutku pred gastaldom, srepo sta se merila iz oči v oči.

»Poberi sel!« je sikal Feliks.

Stefan pa se ni pobral, še premaknil se ni; krčevito so se mu stiskale pesti. Gastaldo je izdri meč, Stefan pa je popadel kol.

Tedaj je prijezdil med njivami plemič Formentini. Bil je dobrovoljec, ki se je rad smejal in šalil. Feliksa zaradi njegove mladeniške naplhnjenosti ni mogel trpeti.

»Turnir, hoho!« se je od smeha upogibal na hrbtu svojega konja. »Kakšni turnir! Plemiški sin se bije s tlačanom. Plemič ima meč, a tlačan kolec.«

»Pa naj še on vzame meč,« je rekel gastaldo, ki je rdel od sramovanja. »Poslušajta!« se je režal Formentini. »Sprejmita mojo razsodbo! Ne z mečem ne s kolecem, temveč oba z golimi rokami. Bomo videli, kdo zmaga.«

»Plemič s kmetom?« je ugovarjal gastaldo. »Z golimi rokami?«

»Zakaj ne? Ali je bolj častno — ti z mečem, a on s kolom?« je zbadal Formentini.

Feliks je vtaknil meč v nožnico. Stefan je pljunil v roke. Spoprijela sta se. Feliks je bil gibčnejši, a Stefan močnejši. Iz njegovih custev do tega človeka mu je prihajala še posebna moč v roke. Zgrabitelj gastalda za uho in ga stresti, ga cvrkniti po licu, mu stlačiti nos, ga suniti v lakotnice, mu zviti roko mu je bilo v neizmerno slast. Tudi on je prejel nekateri bodljaj od plemiškega potegnjenca, a ga od sreče, da ga lahko mikasti po mili volji, še občutil ni.

Gastaldo je premagan in ves povaljan obležal sredi njive. Formentini bi bil od krohota skoraj padel s konja. Ko se je Feliks ves rdeč od sra-

19

movanja pobral, se je hotel z golim mečem zakaditi v Stefana. Razsekal bi ga bil, da se ni Formentini s konjem zagnal med njiju. Gastaldo je Stefanu zapretil s pestjo, zaklel in odšel proti Tolminu.

Poslej je med Stefanom in gastaldom Feliksom vladalo veliko sovraštvo. Drug drugega sta iskala, hkrati sta se drug drugemu izogibala.

Toniš je odrasel v leto in mesec, ko bi moral oditi v robstvo.

Pomladnega dne, ko so že poganjale mucke na vrhah, je pridiral sel in se ustavil pred hišo. Prišel je Stefanu pošto, da mora priti na Kozlov rob. Plemič Puppis mu ima baje nekaj važnega povedati.

Ko je Stefan stal pred plemičem, mu je ta povedal, da je svoje pravice do Toniša odstopil kapitanu, k njemu naj se zuri. Ko je stopil v dvor, se je znašel pred gastaldom. Ta mu je ukazal, naj mu naslednje jutro pripele svojega brata Toniša.

Stefanu je bilo več kot jasno, da bo Feliks svojo jezo nanj znašel nad bratom. A tu ni bilo mogoče nič storiti. Sklonil je glavo in odšel.

»Napravi se, greva v Tolmin,« je drugi dan zarana dejal bratu. »Priseli je čas, da te oddamo grajskim.«

»Toniš, moj otrok, ne hodi!« je zavpila mati, ki je to slišala in razumela. Toniš je planil iz izbe za hišo, poskočil z brega na streho in splezal na steme, ki ga je zajahal. Stefan se je jezil; bilo mu je greko ob misli, da bo moral dati svojega drugega otroka mesto Toniša, če ga ne uovi. Toniš pa se mu je smejal.

»Ne grem!« mu je vpil s strehe. »Pojd! ti! Jutri je pri cerkvi svetega Danijela sejem. Na sejem pojdem.«

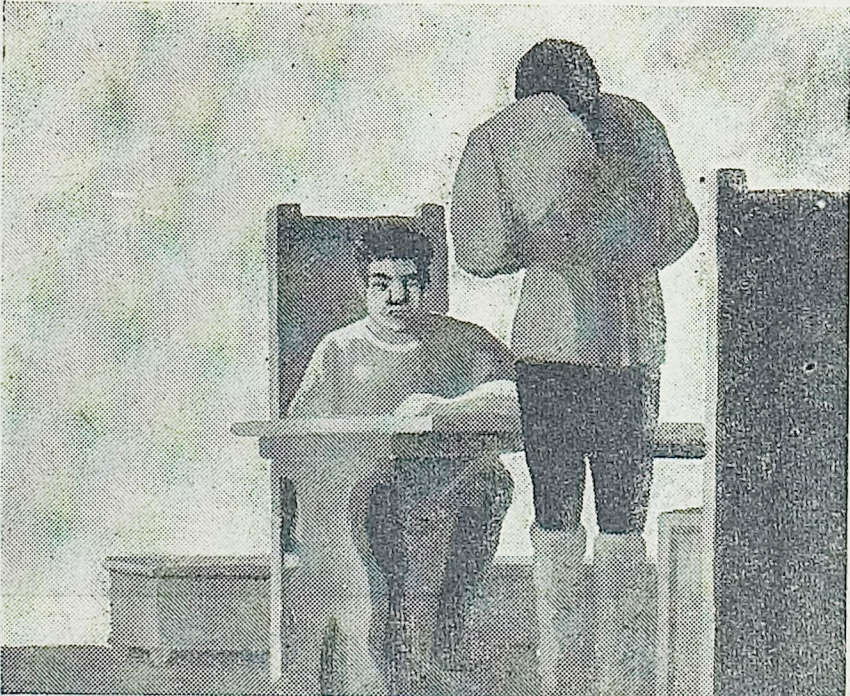
Drugi dan sta prišla dva birača in vpila nad Stefanom, zakaj ni pripeljal brata, kakor mu je bilo ukazano.

»Zakaj me zmerjate?« ju je vprašal. »Ali je mar moje delo loviti ljudi? Na sejmu je, pri svetem Danijelu.«

Birača sta odhitela k svetemu Danijelu na volčansko polje. Kanila sta ujeti Toniša in še koga drugega, ki grajskim dolguje na desetini in robotan.

Ta dan je bil pri cerkvi prvi pomladanski sejem. Okoli cerkvenih zidov za ograjo pokopališča se je bilo natrpalo vse polno ljudi. Tu so bili kramarji in kupci. Pisana družba domačinov in tujcev, ki so pritovali obilico blaga in ga želeli spremeniti v okrogle novce in napeti svoje mošnjčke. Prišli so iz doline Idrijce in iz Baške grape, čepovanske planote in tribuške soteske, iz Kobarida in celo iz Bovca, zakotnih samot in rovtov. Največ jih je bilo iz tolminske okolice. Bili so moški in ženske, mladi

20

in stari; eni so pasli radovednost in se veselili, drugi, ki so čutili nekaj liric v mošnjici, so ogledovali in odipavali razstavljenno blago. Samotarji

so se opirali na svoje gorjace, oči so se jim bliskale izpod klobukov s širokimi krajevci, ki so jim legali na ramena. Z eno roko so venomer tipali po žepih kratke janke, ki jim je segala do dokolenskih hlač, kakor da se bojijo, da jim ne utečejo borni soldji. Njihove ohlapne suknje iz bukovega sukna so jih delale široke v pleča, po hrbtu so jim viseli v kito povezani lasje. Gnetli so se okoli vreč in košev, v katerih so se jim ponujala semena za pomladansko setev.